

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXIII рік видання. № 234, грудень, 2013

*І чужому навчайтесь,
У свого не учуйтеся...*
М. Шванк

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактор - Іван Ребошапка
Секретар редакції - Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ Любен Каравелов і Марко Вовчок
- ❖ Ярема Байрак «Стривожені зорі» або Полум'я любові та болю і гніву пречистого
- ❖ «Царівна» повертається до Румунії
- ❖ Тихим, добрим словом про Юрія Лукана
- ❖ Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (IX)
- ❖ Нела (Оповідання із циклу «Промахи»)
- ❖ У ніч на Святого Андрія (Новела)
- ❖ Обряд колядування в українців-гуцулів
- ❖ Колядка «Цариця» на Мараморощині
- ❖ Небилиці з дідусевої скарбниці: Лісорубські пригоди
- ❖ Дитячі сторінки
- ❖ Сторінки гумору

ДОРОГІ УКРАЇНЦІ!

Вітаю всіх вас з Різдвом Христовим та Новим роком.
Хай різдвяні свята принесуть вам радість і добробут
у ваші оселі, хай Господь Бог дарує вам
міцного здоров'я і сили, щоб перейти у Новий рік
без турбот і недостатків.

**Христос рождається!
З Новим роком!**

**Голова Союзу українців Румунії
Степан БУЧУТА**

*Дай Боже Вам любові і тепла,
Добра в сім'ї і затишку в оселі,
Щоб щастя світла музика текла
В різдвяні свята, щедрі і веселі!
Хай здійснює бажання рік Новий,
Хай вся родина Ваша процвітає,
З чудовим святом, радості і мрій
Ми щиро і сердечно Вас вітаєм!*

Редакція «НГ»

Іван РЕБОШПКА

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ І МАРКО ВОВЧОК

До 180 років від дня народження української письменниці
(22. XII.1833-10. VIII.1907)

Толковому ознайомленню майбутнього класика болгарської літератури Любена Каравелова (1834-1879) і «диспотичному впливові на нього» Т.Шевченка та Марка Вовчка, внаслідок чого він «ніколи не міг незалежитися від своїх малоруських (українських) взірців», як відзначає професор Софійського університету Іван Дімітров Шішманов (1862-1928; «Тарас Шевченко, неговото творчество и неговото влияние върху българските писатели преди Освобожданието», София, 1914, стор. 19), завдячується сприянню ряду благодійних обставин.

Коли 25-річний Каравелов прибув до Москви (1857 р.), поступивши до тамтешнього університету, і «коли він ще не зачитався у Шевченка і не пройнявся поглядами Белінського і його послідовників», «не будучи ще сформованим як письменник, відзначає болгарський академік Міхаїл Арнаудов («Любен Каравелов. Живот, дело, епоха. 1834-1879. Издательство «Наука и изкуство», София, 1972, стор. 131), «слава Пушкіна і Лермонтова припала, зате Гоголь ще блистів гумором, ідилічними норовами (переважно українськими, «щедро» ним забражуваними – І.Р.), які нагадували йому Болгарію», він перші свої літературні спроби «основує на техніці і мотивах Гоголя» (Там же). В ознайомленні Каравелова з українською літературою посприяло його зближення з російським письменником Прижовим, який допоміг йому «увійти у світ Шевченкової поезії» і перекласти з оригіналу поему «Неофіти» («Из архива на Любен Каравелов. Ръкописи, материали и документи». Подобрали и подготовили за печат Дочо Леков, Лиляна Минкова, Цвета Унгжиева. Издательство на Българската академия на науките, София, 1962, стор. 500).

В ознайомленні Любена Каравелова зокрема з творчістю Марка Вовчка відіграли велику роль його дружба й стосунки з московським славістом Олександром Котляревським, який дуже високо оцінював талант Марка Вовчка і сусупільне значення її творчості, принагіно відзначаючи: «Від часу живих оповідань Гоголя про малоросійське життя в російській літературі нічого подібного до «Народних оповідань» не було»; вони «справляють художнє враження на

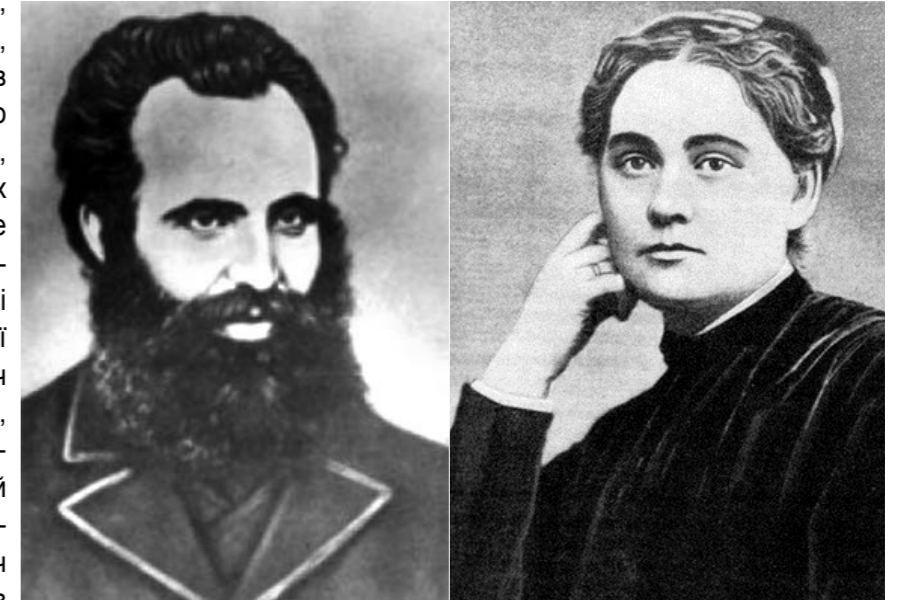
душу читача» і їхній відчутно «сильний голос будить і наvertsає людину до життя, хоч воно є тяжким і напівжиттєвим. В цьому [полягає їх – І.Р.] громадське значення, вся жива сучасна сторона, тут зв'язок з нашими інтересами і допомога на дорозі відмови від віджилої старини». Саме ці пориви оповідань Марка Вовчка перейняв молодий Любен Каравелов, оскільки, як відзначає той же Міхаїл Арнаудов, «сюжети (оповідань Марка Вовчка – І.Р.) можуть посправжньому зворушити болгарина, обізнаного із настільки подібною злощасністю у своїй батьківщині і враженого схожістю між рабським становищем пригноблених у нас турками або чорбаджіями (землевласниками – І.Р.), і становищем кріпосних селян в Україні, донедавна ограбовуваних владою і поміщиками, а раніше татарами. Не Пушкінові або Лермонтові герої з їхнім аристократичним індивідуалізмом і їхньою складною, тонко окресленою психікою, і ні Пушкінова чи Лермонтова проза з їхнім класичним, чистим і лаконічним стилем й їхня строго обдумана композиція, в якій немає нічого зайвого, не могли бути взірцями для нашого белетриста, а твори, яким перш за все властивим був естетичний смак, в яких на першому плані знаходяться прості характери, вилиті з єдиної пристрасті, з єдиного порока, в яких можуть поєднуватися невимушено особисті спогади і побутові картини, – усе це з огляду на поневолені з народних низів» (Цит. праця, стор. 195). «Розробляючи фабули своїх творів, – відзначає далі Арнаудов, – Каравелов старається чути під своїми ногами добре вивчене ним життя» (болгарського народу – І.Р.), але, не володіючи таємницями оповідального мистецтва, він задовольняється копіюванням вивіреної в іншому місці розповідної манери, не важкої для наслідування. Якщо у Марка Вовчка герої, найчастіше нещасливі жінки, викривають від свого імені свавілля власників і виражають власні страждання, і це простою мовою їхнього середовища, то Каравелов, замінюючи в своєму відображенні докріпосне українське життя і українські соціальні відносини відповідними нашими побутовими (болгарськими – І.Р.) і політичними умовами, добавляє і опришківський протест, повторює

деякі споріднені типові теми, – щоб «да намери» (знайти) свою власну оригінальність» (Там же, стор.195), як це раніше відзначав Д. Шелудько (див. ж. «Език и култура», I, 1946, 33).

На протязі десятирічного (1857-1867) перебування у Москві Любен Каравелов мав можливість широко ознайомитися із значними здобутками таких подвижників російської культури, як П.Рибніков («Народные русские песни», 1860-1865), П.Шейн («Великорус в своих песнях, обрядах, обычаях, верованиях, сказках, легендах и т.п.», 1859), І.Сахаров («Сказания русского народа о семейной жизни своих предков», 1836), І.Снегірев («Русские в своих пословицах», 1831-1836; «Русские простонародные праздники и северные обряды», 1837-1839), але і з працями таких творців української культури, як Михайло Максимович («Украинские народные песни», 1834), Пантелеймон Куліш («Записки о Южной Руси»), Амвросій Метлинський («Народные южно-русские песни», 1854), М.Маркевич («Обычаи малороски»), Д.Мордовцев («Малороссийский сборник»), Гійом Боплан («Description d'Ukraine»), Є.Новосельський («Lud ukrainski»), М.Закревський («Старосветский бандурист») і ін., з яких декого цитує у своїх працях, а праці інших служать йому зразками для своїх робіт.

З творчістю Т.Шевченка Каравелов почав ознайомлюватися ще за поетового життя. З творчістю Марка Вовчка, як відзначає Арнаудов, він ознайомився трохи раніше, через рік після його прибуття до Москви, тобто 1858 р., бо частина творів тома «Народних оповідань» у перекладі на російську мову появилася в ж. «Русский вестник», а 1859 р. всі твори цього тома окремою книжкою «Украинские народные рассказы» появилася у перекладі та з передмовою І.Тургенєва. У його ж перекладі через рік (1860) із цензурними скороченнями появилася повість «Институтка» в ж. «Отечественные записки» (№ 1), повний її текст надрукував 1862 р. журнал «Основа» за місяць березень. Протягом 1861 р. в ж. «Основа» друкувалися оповідання Марка Вовчка «Два сини», «Ледащиця», «Не до пари», «Три доли», що увійшли до другого тома «Народних оповідань». Того ж 1861 року у Москві появилася інший том перекладів з творчості Марка Вовчка «Новые повести и рассказы» («Лихой

человек», «Институтка», «Червонный король», «Три доли»). Каравелов, який добре знав російську мову, на якій, до речі, написав ряд перших своїх творів, міг був докладніше спізнати письменницьку сутність Марка Вовчка і з її оповідань з російського народного побуту «Надежда», «Маша», «Катерина», «Саша», «Купеческая дочка», «Игрушечка», які друкувалися 1858 р. на сторінках російських журналів «Русская беседа», «Народное чтение», «Русский вестник».

Коли Любен Каравелов, прибувши до Москви, «почав прилучатися до російської суспільної й літературної думки, – відзначає Арнаудов (стор. 132), – Гоголь ще був признаний корифеєм белетристики», і майбутньому болгарському класикові «подобалося зображення ним комічних типів та ідилічних норовів», настільки близьких у певних відношеннях до запам'ятаного Каравеловим у Болгарії, і він у перших своїх оповіданнях «часто основується на техніці і мотивах Гоголя», «не упускаючи можливість підучитися реалізму чи народної струї багатой спадщини того українця». На дореформений період (1855-1861) припадають великі досягнення таких російських художників слова, як Гончаров («Обломов»), Достоевський («Село Степанчики», «Униженные и оскорбленные»), Некрасов («Саша»), Островський («Семейная картинка»), Лев Толстой («Севастополь», «Три смерти»), Тургенєв («Рудин») і ін. Поряд з ними «часто із справжнім значним даром спостереження, підкреслює Арнаудов, ідуть белетристи-народники, виносячи то сентиментальні й гумористичні, то розсудливо-правдиві сцени і типи з життя низів, як [поступає – І.Р.] Марко Вовчок» (Там же).

(Продовження на 6 стор.)

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ І МАРКО ВОВЧОК

(Продовження з 5 стор.)

І якщо генії Росії Тургенєв, Толстой і інші своїми творами стоять поряд з видатними письменниками Заходу (Бальзак, Дікенс, Флобер), «подаючи Каравелову безпосередні взірці, підкреслює Арнаудов, то Марко Вовчок з її передовою, гуманно-ліричною тенденцією окрашає всякий рисунок, а протестом проти суспільного зла», з однієї сторони, і «добавкою до побутових нарисів народнопоетичного елемента, почерпнутого із старовинних пісень і звичаїв», з другої сторони, «ясно показують, що саме найбільше приваблювало і визивало до змагання (з Марком Вовчком – *І.Р.*) нашого молодого автора». «Тькмо по тази причина (саме з цієї причини) Шевченко», як і Марко Вовчок, добавимо ми, «става тьй близьк до сърцето на Каравелов» («стає таким близьким серцю Каравелова»).

Молодий тоді болгарський письменник толково наблизився до Марка Вовчка не лише читанням її творів, але й їхніми перекладами на болгарську мову (див.: Д.Леков, «Любен Каравелов – първият преводач на Марка Вовчка» // ж. «Лит. мисъл», кн. 4, 1958, стор. 93-106; Венче Попова, «Любен Каравелов като преводач на украинската писателка Марко Вовчок» // ж. «Бълг. език», кн. 4-5, 1958, стор. 371-385). До його перекладу оповідання «Два сини» (надрук в ж. «Свобода», 11 січня, 1871), «яке справило сильне враження на Каравелова» (Арнаудов, 192), болгарський класик-перекладач добавляє: «Марко Вовчок е един от най-даровитите (найобдарованіші) съвременни малоруски литератори; неговите съчинения са преведени на много европейски езици». Каравелов переклав також казку Марка Вовчка «Кармелюк» (надрук у ж. «Свобода», 1872), оповідання «Невільниця» (надрук у ж. «Свобода», 1872), «Данило Гурч» (г. «Знание», 1875) і «Горпина» (надрук у г. «Знание», № 10, травень, 1875), яке так же сильно вразило його, і у добавленій до перекладу примітці він відмічає, що в оповіданні «іде мова про кричущу варварщину» поміщицького дореформеного панування в Україні. Як видно, Каравелову подобалося у Макра Вовчка зображення якраз того життя, яке нагадувало йому подібне становище у Болгарії. «Захоплений українською письменницею, яка диспотично впливає на нього, – підсумовує Арнаудов, – Каравелов не заперічав у неї все необхідне у психологічному та реалістичному відношеннях і наслідував її оповідання і повісті настільки ревно, що таким чином міг виносити з болгарського життя картини і типи без того, щоб самому блистіти творчим зображенням і бажаним відтворенням

дійсності» (Цит. праця, стор. 192). «Диспотичний вплив» Марка Вовчка на Каравелова, твердить болгарський академік, вповні відчутний і в оповіданнях та повістях, написаних пізніше у Белграді та Бухаресті (де в його бібліотеці, поряд з іншими творами, були і «Народні повідання» Марка Вовчка – *І.Р.*), коли він «не володів таємницями оповідального мистецтва, задовольняючись копіюванням випробовуваної в іншому місці розповідної манери». Таким, здається, був і його погляд стосовно письменницького наслідування. Запозичення одним письменником тем, мотивів, манери і ін. від іншого письменника Каравелов поблажливо називав «крадіжкою», як сам зізнається в цьому, практиковану «не із злим наміром ограбувати і образити ближнього, а лише щоб підсолодити (...) і трохи пообглядити» («не с лошо намерение да ограбя и да обидя ближния, а само да подсладя (...) и да поогладя малко») свої твори (див.: Любен Каравелов, «Събрани съчинения в дванадесет тома». Том първи. Разкази и повести, София, 1984, стор. 660).

«Підсолоджуванням» та «пообгляджуванням» своїх творів запозиченим від болгарина Раковського, західних письменників, у пенвій мірі від Гоголя (див.: В.Велчев, «Л.Каравелов и Н.В.Гогол», Родина, І, кн. II, 156-190) та особливо від Макра Вовчка й інших українських письменників Каравелов, як категорично виражається Арнаудов, «нічого не робить для поступу у власному мистецтві» (...), «залишаючись при раз і назавжди встановлених шаблонах», які «дійсно полегшують його продуктивність», але і «свідчать про відмову від власного бажання проявитися і розвинутися як досконалий художник» (стор. 686).

Як би його не оцінювали, Любен Каравелов є одним з болгарських класиків, «апостолом болгарського Відродження» чи «маленьким Вольтером» Болгарії, як дехто називає його, а для української літератури, яка дала українському народові і світові Марка Вовчка, чиї 180-і роковини всіма відзначаємо зараз, особливо цінним є те, що, як пише Арнаудов, «книжката на Марко Вовчок е вярна на руската (українська – *І.Р.*) действителност, че (що – *І.Р.*) разказите докават (осягають) важни страни на народния живот и че в леките скици ние срещаме (зустрічаємо) черти, които показва ръката на узкусен (умілий) майтор, и дълбоко, сериозно проучване (вивчення) на предмета» (стор. 126), і що «сюжетно и стилово (...) разказът на Каравелов издава несъмнена зависимост (розповідь Каравелова виявляє безсумнівну залежність – *І.Р.*) и от един чужд извор: разказите на Марко Вовчок» (стор. 191).

Іван КІДЕЩУК

ЯРЕМА БАЙРАК «СТРИВОЖЕНІ ЗОРІ»

або

ПОЛУМ'Я ЛЮБОВІ ТА БОЛЮ І ГНІВУ ПРЕЧИСТОГО

До 100-річчя від дня народження письменника

Мотто: «Господи гніву пречистого

Благаю – не май за зле!»

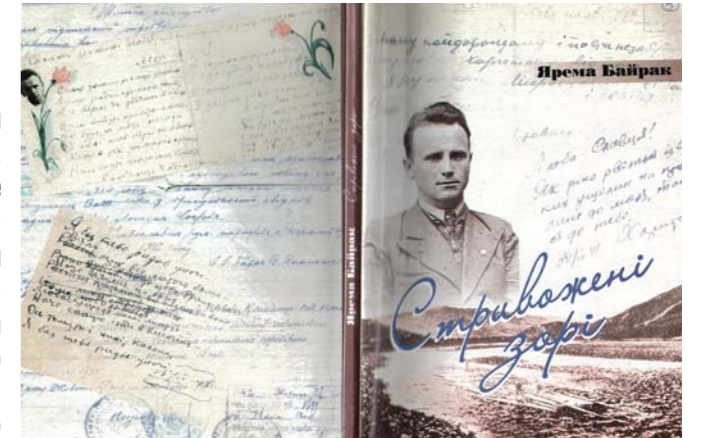
Василь СТУС

На Україні були цілі жертвні покоління павших за те, що були справжніми українцями, що любили понад все свою рідну землю, мову, рідну культуру і мріяли жити у вільній Україні. Тільки не так судилося їм на цій несправедливій землі, де «серп і молот» та «п'ятикутна червона зірка» замінили небесну славу і топтали волю. Тому Василь Стус дев'ять років перед проголошенням незалежності України (1991 р.) гине в концтаборах Мордовії та Колими, в Сибіру, де винищувались найкращі сини українського народу, світло української нації.

Ярема Байрак (Харитон Бородай н.11.XI.1913 – п.16.IV.1944) помер молодим, в 31 рік, залишивши дружину Мирославу Бородай (Шандро по другому чоловікові, дівоче прізвище Копачук із села Стирча в Україні) і єдину дитину – сина Остапа. Та це нещастя не було спричинене переслідуваннями НКВД-істами в Україні, ані органами безпеки в Румунії через його відверту боротьбу проти сталінізму. У квітні 1944 року, коли почувався майже спокійним з родиною дружини, в поїзді на зупинці Шіміян, що недалеко Турну Северіна (Румунія), упав застреленим разом з іншими членами сім'ї, ставши жертвою «великого кохання» між сестрою дружини Мирослави та одним чернівецьким студентом, як свідчить Остап Бородай (див. «Коротка історія великого кохання», стор. 133-144, «Стривожені зорі», Чернівці, Букрек, 2013).

Життя Яреми Байрака обірвалось саме тоді, коли він почувався щасливим біля своєї сім'ї і був у пошуках кращої долі, а мрія поета «стривожених зір» не здійснилася за його життя, бо ждала падіння комунізму, щоб спочатку друкуватись на сторінках «Нашого голосу» («Зойк серед ночі», 1991 р.), а потім окремою книжкою «Стривожені Зорі», Бухарест, 2007 р. за редакцією Михайла Михайлюка та піклуванням сина поета Остапа Бородая Шандро. Також син поета постарався ознайомити з румунським виданням своїх друзів з Кам'янця-Подільського, де колись його батько працював у газеті «Подольнин», і так сталося, що про це дізнався письменник та директор Хмельницького обласного літературного музею Василь Горбатюк, якому вдалося надрукувати в Україні друге видання, перероблене і доповнене («Стривожені зорі», Чернівці, Букрек, 2013).

Повернення Яреми Байрака на батьківщину для українського читача служить свідченням про важкі часи, які пережив український народ: це і Перша світова війна, і Жовтнева революція, і громадянська війна, та найбільше нещастя в його історії – Голодомор 1932-1933 рр. Йому довелося пережити Велику вітчизняну війну та жорстокі репресії – жах, що відбувався на милій Шевченковій землі, ліворуч і праворуч широкого і сивого Дніпра. Все це знайшло відображення у поезіях і прозі Яреми

Байрака, в його чернетках і листах, що свідчать про страхіття, пережиті українським народом, в якого ніколи не згасала надія на світле щасливе життя:

«Сонце зникло за хмари зловісні;

Лиш гадка про нього живе;

Але вірю! Як дівчина в пісні,
Воно вийде привітне й нове.
Ані буря, ні люта негода
В мене віри тієї не вб'ють, –
Кожен рік завмирає природа,
Ріки скуті морозом стають,
А людина рішуча настане –
І пробудить природу весна,
Ненависная крига розтане
І заграє весна золота». (1943 р.)

Ясно, що в даному акростисі «Слава Україні» автор висловив те, що відчував ледь не кожен українець, бо це ж лист до його коханої дружини Мирослави «Моя віра», як доказує фотокопія рукопису, другу обкладинку автор власноруч прикрасив, намалювавши два тільпани і пуп'янок як символ плоду їхньої любові.

Видавець і упорядник В. Горбатюк постарався збагатити своє видання біографічними даними, фотографіями, деякими віршами-чернетками і листами, добавивши до передмови Михайла Михайлюка свою, а також відкритий лист Остапа Бородая Шандро, але, не знати з яких причин, подає тільки уривки з «Гумористичної енциклопедії», твору дотепного гумору, майже афористичного, в якому талановитий автор гостро засуджував сталінізм.

У віршах Я. Байрака спостерігаємо світлі пейзажі рідних околиць України: Садів Полтавщини із пам'ятниками Шевченка, Котляревського та П. Мирного, рідної Говтви (річки на Полтавщині), Сморича (річки, на якій стоїть Кам'янець-Подільський) та Серету (на якому стоїть село Берегомет), а також Буковини (Румунія), де вірний чоловік Мирослави відкрив для себе другу батьківщину, близьку його душі. (Продовження на 8 стор.)

ЯРЕМА БАЙРАК «СТРИВОЖЕНІ ЗОРІ»

або

ПОЛУМ'Я ЛЮБОВІ ТА БОЛЮ І ГНІВУ ПРЕЧИСТОГО

(Продовження з 7 стор.)

Вірші 1939-1943 років переповнені щирою любов'ю, оптимізмом, але й гнівом, що нуртував у народі через соціальний гніт та «братські» кайдани, через страхіття Голодомору та воєн, які йому довелося пережити:

«Нехай сніги, та йде весна –
Вона візьме своє.

І в гніві дужому Десна
Кайдани розіб'є» («Нехай Зима», стор. 21).

Або:

«Про тебе, весно, чарівнице,
Я завжди радий заспівати.

Зове у ліс мене синиця

Коханий пролісків нарвати» («Весна», 1943 р., стор. 26).

Свідомість поета глибоко вкорінена в землю своїх предків, в їхні історії й легенди, у мрії-надії:

«Земле, земле піснями оспівана,

Оповита легендами ти –

Нам завжди дорога і сподівана,

І привабна, як сійво мети» («Земле наша», стор. 36).

Ярема Байрак оспівує Поділля, рідну Диканщину та Верховину, оплакуючи гірку долю народу, що жде іскри-заклику до бою, щоб оправдати «гнів той правий» Довбуша:

«Живуть легенди у народі –

Душа народу не вмира,

Чекає клику: – Гнутись годі ж,

Лаштуйтеся до бою, гей, пора!»

(«Стіжок-гора», 1941, стор. 40).

Його поезія бушує красою природи, як бушують і поетичні образки в прозі «Осінні етюди», в яких відгукується Михайло Коцюбинський, разом із тоном смутку та гніву, спричинених соціальним гнітом та війною – злидненні часи, в яких тільки казкове кохання лікувало потіхою і щастям:

«Засни, спочинь, забудь біду –

Вже й місяць бач, погас.

До тебе я у сні прийду –

В сні не розлучать нас» («Вночі», 1941 р., стор. 48).

Поет тонких почуттів Ярема Байрак – лагідний і щирий у своїх віршах і піснях, понад все любить простий народ, що терпить біль і неспокій. Він силою своєї любові до людей та природи розганяє тривогу життя:

«Із народом злийся та зростися,
Ближче будь до матері природи!

(...)

Знайдеш силу і достаток хисту

Оспівать життя всього красу! («Верховина», 1943 р., стор. 52)

Крім класичного вірша, Я. Байрак писав і білі вірші, що стилістично поєднуються з його поетичною прозою. Так, наче перегукуючись із поезією Михайла Хвильового, він використовує метафору «соснового шуму», що уособлює моральну й фізичну красу свого знедоленого народу:

«Ой, як трудно тим лісом йти, –
Слизько.

Ноги в'язнуть у мокрий глей;

Йду навромацки, наче незрячий,

Чи то сосни навколо шумлять,

Чи хтось плаче? («Болюча туга», 1943, стор. 68).

Найбільш просякнуті болем і стражданнями сторінки із циклу «1933 рік», в якому поет засуджує не тільки комуністичний лад, але й божевільних людей, що створили пекло на землі:

«Село вмира. Нема що їсти,

У всіх хатах голодний плач.

Чи думав хто, що комуністи –

Такий безжалісний палач?

.....

Село, мов гарне пожарище,

І люди мруть, як у чаду. («Село вмирає», стор. 70).

Проза «Зойк серед ночі (з хроніки 1933 року)» – вдалий психологічний аналіз трагедії Голодомору, надлюдських переживань та мук сім'ї старого Охріма, Одарки та її сина Степанка, що гинуть опухлими з голоду, а мати, щоб врятувати малого сина, збирається готувати внуку дідусевого м'яса, але момент канібалізму так і не настає, бо хлопець помирає, а мати божеволіє перед кривавим портретом батька Сталіна.

Український народ у уяві Я. Байрака може зілїтиса тільки вірою в перемогу, заміною старого новим, молодим, сильним (автор, певне, має на увазі біблійну модель Ісуса Христа, що рятує корабель від бурі, успокоюючи море!), бо тільки керманіч молодий рятує і веде вперед судно, свідчить кантата «Переможець бур» (не бурі, як у виданні 2007 року!).

Ярема Байрак, талановитий поет і прозаїк, надто чутливий, бо в ньому вмістився національний біль його обездоленого народу, його щирість і чистота душі, але й гнів пречистий, яким Бог обдарував його, щоб сповістити світу святу правду, і сповідь ця вірна й відверта.

У «Чернетках» (що не були вміщені у першому бухарестському виданні) вгадуються шевченківські мотиви, в них поет вболіває за кращу долю України та гідність людини без притулку. «Де ти, доле моя, / Де зустрїтиса нам доведеться? («Як прийшов я сюди», стор. 113). Вражає нас душевною красою мрійника-борця: «Мрії, мої мрії – крила лебедині, / Думи мої, думи – ворона крило (...) Мрії мої, мрії – чарівні лілей; / Думи мої, думи полум'я і гнів» («Затуляю вікно від очей нечистих», стор. 121), що у сторіччя від дня народження продовжує залишатись сучасним.

Ярема Байрак був щирим українцем-мрійником, поетом «Чарівних лілей» та «Полум'я і гніву» пречистого

З друкованих листів зворушує посмертний «Відкритий лист» сина Остапа Бородая Шандро, який успадкував не тільки фізичну подобу і душу свого батька, але й відданість своєї матері, будучи плодом того великого кохання, яке тільки людина залишає по собі.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

«ЦАРІВНА» ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО РУМУНІЇ

«„Царівна“ писана кровією мого серця...»

Ольга КОБИЛЯНСЬКА

«Царівна», так би мовити, народилася 1888 року у буковинському містечку Кимпулунг. Тоді Ольга Кобилянська почала писати цю повість, а закінчила її в Чернівцях 1895 року. Спочатку твір називався «Лорелай», а мовою його оповіді була німецька, а вже в 1896 році виходить у світ українською, під назвою «Царівна», письменниця присвячує його своїй матері Марії Вернер Кобилянській.

«„Царівна“ – це перша у нас повість, основана не на інтригах і любовних пригодах, а на психічному аналізі буденного життя пересічних людей...» – писав Іван Франко. І на справді в Принцесу (Наталку Верковичівну) – головну героїню повісті, Ольга Кобилянська психологічно втілила образ української жінки (дівчини), яка не занепадає духом, хоча страждає від болючих розчарувань, а вірить у своє велике призначення, у призначення жінки, а саме української жінки, яка, не має змоги здобувати освіту, як жінки інших народів (поляків або німців), бо українські жінки «живуть у таких закутках, де ні почути, ні прочитати щось цікаве просто неможливо...». Тому письменниця дійшла до висновку, що всі люди майбутнього повинні тягнутися до ідеалу, ставати «вищими людьми», бо «людина, яка зрікається боротьби, зрікається великого життя».

«Без сумніву, – пише Василь Довгий у передмові до своєї дводієвої драми «Царівна» за мотивами однойменної вищезгаданої повісті, – доля головної героїні твору Ольги Кобилянської – Наталі Верковичівни – певною мірою віддзеркалює її власну. Коли Натяля гордо відмовляється від пропозиції руки і серця небайдужого їй Василя Орядина (тоді ще зухвалого «соціаліста», який, однак, швидко деградує у пересічного меркантильного матеріаліста), здається, що вона так і залишиться дівувати увесь свій вік». Адже Ольга Кобилянська так ніколи і не вийшла заміж... Вважається, що в коханні їй не пощастило. Вона писала в «Акордах»: «Кожний чоловік раз у житті зупиняється і не знає, куди завернутися. Я свою дорогу знаю. То самота. Вона в'ялила свої грізні, холодні очі в мене і моргає до мене. Я йду. Я тобі буду служити, ти велика безсердешна самота, пісні свої поклади у ніг твоїх. Усміхнися тоді». І в листі до болгарського письменника-

модерніста Петка Тодорова вона писала: «Я надто часто відчуваю, що поети найсамотніші люди. Я живу, як в заклятій казці, прикована до одного місця, і заодно мушу з глибини душі своєї черпати поживу і для духа свого».

На відміну від письменниці її героїня знаходить своє щастя.

Через двадцять років після виходу в ефір двадцятисерійної телеверсії «Царівни», сценаристом якої був Василь Довгий, Ботошанський театр ім. Міхая Емінеску поставив його дводієву драму «Принцеса» («Царівна») у румунському перекладі Івана Кідещук.

«Щодо постановки моєї п'єси у Чернівцях (перший її варіант було написано ще 1972 року), то я багато років звертався до керівництва нашого муздрамтеатру, але з невідомих причин вони постійно уникали цієї роботи», – зізнався Василь Довгий в інтерв'ю, яке від нього взяла Ольга Шупеня.

Прочитавши п'єсу, Траян Апетрей, директор Ботошанського театру, був захоплений нею, і художня рада театру вирішила поставити її і присвятити 150-річчю від дня народження Ольги Кобилянської. І так, 27 вересня завдяки майстерності режисера Аді Карауляну на сцені Ботошанського театру при переповненій залі відбулася прем'єра цієї вистави – «Подарунок Ботошанського театру ім. Міхая Емінеску для Чернівецького музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської».

Присутній на прем'єрі Василь Довгий, повернувшись до Чернівців, висловив свої враження: «Талановитий акторський колектив зумів реалізувати мої прагнення як драматурга і яскраво відтворити на сцені епоху, в якій жила і працювала Ольга Кобилянська. А головне – заакцентувати увагу на непересічних людських цінностях: чесності, справедливості, наполегливості, працьовитості, що так потрібні сьогодні нашій молоді (...) Манера гри у них природна, немає цього надривистого крику. І якщо у нас інколи видно, що актори грають свої ролі, – то там ними живуть».

Директор Ботошанського театру Трян Апетрей на прем'єрі вистави сказав: «У сучасному світі, в якому сильно зафіксувався ідеал фінансових прибутків, «Царівна» приходиться з іншими пропозиціями: пошуком душевної радості, гідності, спокою і краси.

(Продовження на 10 стор.)

«ЦАРІВНА» ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО РУМУНІЇ

(Продовження з 9 стор.)

Людей, чим більш самітніх, незважаючи на соціалізацію, про яку стільки говоримо, може насправді об'єднати тільки любов до ближнього. Драматург і всі виконавці цього спектаклю намагались, щоб після завіси в душах глядачів вибухнули благородні ідеали! Ця вистава означає триумф любові над дрібницями життя!»

На прем'єру «Царівни» позитивно відгукнулася і румунська преса. Габрієл Балаша у своїй статті «Українська Принцеса зачарувала серця ботошанської публіки», яка появилася 29 вересня у тижневику «Інформаторул Молдовеї» пише: «Блискучий деб'ют відбувся при відкритті театрального сезону, в якому 14 акторів Ботошанського театру ім. Міхая Емінеску перед переповненим залом зіграли п'єсу «Царівна» (...) Це перший такого розмаху виступ актриси Александри Вікол, яка виконала роль Наталі Верковичівної – Принцеси, за яку була нагороджена заслуженими, бурхливими оплесками. Без ніякого перебільшення, можна сказати, що те, що відбулося 27 вересня на сцені Ботошанського театру, є міжнародною культурною подією, на якій був присутній Генеральний консул України в Сучаві Василь Боєчко, Голова Чернівецької обласної ради Гайничеру Михайло, драматург Василь Довгий, перекладач Іван Кідещук, журналісти Васіле Бикун голова Чернівецького товариства румунської культури ім. Міхая Емінеску та його заступник Ніколае Шапке, і багато чернівецьких гостей. Також були присутні і префект Ботошанського повіту Костіке Макалець, і місцеві радники Тереза Ніка та Аді Петрушке».

Після прем'єри драматург Василь Довгий, його дружина Валентина Довга – професор Чернівецького університету та перекладач Іван Кідещук були відзначені як «Друзі Ботошанського театру ім. Міхая Емінеску».

Постановку «Царівна» я б назвав геніальною тому, що вона сповнена ніжністю, романтизмом і – гумором, який робить її легкою, так би мовити, доступною глядачеві. На сцені відбувається зустріч двох світів – прагматичного і провінційно-романтичного. Саме на цій стрічці вибудовується основний конфлікт вистави, яка має багато тем. Можна говорити, наприклад, про безмежну самотність і про замкненість та намагання вирватися за рамки самих себе. Гарне поєднання вищого, світлобудови і приземленого, паралелей з людським життям. Хоча й прагматичний світ має свою тверду, жорстку правду і своє життя.

**Александра Вікол –
виконавиця головної ролі
Наталки Верковичівної
у п'єсі «Царівна»**

Всі актори майже бездоганно виконали свої ролі, а Александра Вікол в ролі Наталки Верковичівної, тут згідний з Василем Довгим, не грає свою роль, вона нею живе. Коли я написав їй і попросив виразити свої враження щодо персонажу, вона відповіла мені: «Наталія – це перша моя головна роль, це було великим випробуванням для мене, але я дуже радо працювала над цим персонажем, тому що коли прочитала перший раз текст, я знайшла стільки спільного між мною і Наталією».

Також варто згадати всіх акторів, які так чудово зіграли цю виставу: Іоан Крецеску (Василь Орядин), Траян Андрей (Мілько Іванович), Данієла Букетару – (Павлинка), Лідія Ужа (Лена), Сорін Чофу (Іван Марко), Ірина Мітітелу (Пані Марко), Сільвія Рейляну (Марія), Петронела Кгірібуце (Зоня), Чезар Амітраоєї (Лорден), Андрея Моцку (Оксана), Богдан Горґа (Роман), Крістіна Чофу (Сільва), Нарчіса Ворніку (Домка).

Окрім Ботошан (де відбулися дві вистави), Ботошанський тетр виступав з «Царівною» в Сереті, Радівцях, Кимпулунзі та Бухаресті і, надіємось, що виступатиме і на далі.

Микола КУРЕЛЮК

Тихим, добрим словом про Юрія Лукана

Коли так непомітно минув час! Вже сплило 12 років, відколи Юрій Лукан або, як ми його називали, наш «Джіка» відійшов у вічність.

Народився Юрій Лукан 8 грудня 1935 р. в селі Калінешти-Єнаке (Грецьке, по-нашому), яке належить до громади Дерманешти Сучавського повіту.

Був викладачем, письменником і активним діячем культурної діяльності.

Закінчив 1955 р. українську педшколу у місті Сігеті. Після цього, між 1955 – 1960 рр. був студентом української філології Бухарестського університету.

Після університетських студій спочатку короткий час викладав українську мову в рідному селі, потім до виходу на пенсію (1995 р.) був професором у селі Іпотешти Сучавського повіту. Там він довгий час зберіг у школі українську мову. Його було «запрошено» до сучавських начальників, які «радили» йому, щоб вже не викладав українську мову, а російську та румунську. Для Юрія Лукана це був тяжкий удар: він був змушений залишитися тільки з одним учнем, який хотів вивчати українську мову. Про кого, подумють читачі, йде мова? Про Івана Негрюка, майбутнього поета, який дебютував у єдиній тогочасній українській газеті «Новий вік», навчався у Чернівецькому університеті, збагатив українську літературу Румунії цінними поезіями.

Юрій Лукан був добрим режисером для своїх учнів, які виконували різні ролі в українських п'єсах. Уявіть собі, наскільки майстерно молоді артисти виступали на сцені, що глядачі купували квитки, щоб їх бачити! З останньої театральної вистави вони зібрали стільки грошей, що здійснили екскурсію по Дельті Дунаю.

Юрій Лукан також був дуже добрим спортсменом – футболістом чи волейболістом, добре розумівся у музиці. Разом з Іваном Лібером вони склали для школи перший «Збірник» українських і румунських пісень, як додаток до підручника музики.

Він прекрасно танцював і грав на улюбленому ним баяні та на акордеоні.

Юрій Лукан – автор трьох романів: «Терези» (1979),

«Не тяжко крука вбити» (1982) та «Банальні ночі» (1985). Залишив історичний роман, якщо я добре пам'ятаю, під назвою «Незакінчений поєдинок».

Ото ж, минуло вже 12 років, і ніхто нічого про цю Людину не говорив! Чому?

Після Грудневої революції 1989 р. Юрія Лукана було обрано головою Сучавської повітової філії СУР-у. Все було добре до того часу, коли Степан Ткачук усунув Юрія Лукана з посади заступника голови СУР-у і одночасно прийняв Дмитра Моргану. Нині Степан Ткачук та Юрій Лукан у землі, а Дмитро Морган у... темниці.

Короткий час Юрій Лукан був у Румунському міністерстві освіти першим після грудня 1989 р. інспектором для української мови. У ті часи він обійшов навіть

найвіддаленіші місця проживання українців Румунії і відновив викладання української мови у багатьох школах.

У школі з Іпотешт навчав багатьох своїх учнів співати і танцювати. Зі своїми артистами виступав на різних сценах сіл Сучавського повіту, між якими і у Марицеї, на фестивалях «Співжиття».

Останній його ансамбль мав назву «Надія». Він мав надію ще багато чого зробити для українців, але тяжко захворів... Останній раз я бачив Юрія 8 грудня 2001 року, саме на його день народження. Десь між 16.XII – 25.XII 2001 р. він відійшов у вічність...

Хай йому буде земля пером і пухом!

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (ІХ)

Умови становлення її статусу як університетської дисципліни
викладання і наукового дослідження

(Продовження з № 232)

Наслідуючи, в основному, накреслену Іоаном Богданом ще 1891 р. програму університетської дисципліни слов'яно-румунської філології і сприйнявши здобутки другого періоду її розвитку (1920-1947), славістика Бухарестського університету ще більш різноманітною стане у третьому, післявоєнному періоді її історії, який розпочався 1948-1949 навчального року, коли внаслідок Реформи освіти Румунії з 1948 р. викладання слов'янських мов (як, до речі, й інших нацменшинських) було реорганізовано відповідно докорінній реорганізації румунської освіти взагалі: з потреби забезпечення педкадрами викладання російської мови у всій доуніверситетській шкільній освіті, починаючи з II-го класу початкової школи і кінчаючи ліцеями, й її викладання як іноземної мови у всіх вузах та її використання у зовнішніх контактах держави тощо і перехід на викладання у школах компактних (а то й мішаних) поселень нацменшин (у нашому випадку – слов'янських) на їхніх мовах (румунська мова викладаються лише як окремих предметів), 1948 р. у Бухаресті засновано Інститут російської мови та літератури ім. М.Горького, який почав щорічно набирати по триста і більше студентів, а на Філологічному факультеті Бухарестського університету 1949 р. відкрито відділення слов'янських мов, яке 1951 поділено на двоє відділень – російської мови і літератури (на яке набиралось щорічно десь біля 35 студентів), відділення, яке своїм статусом було подібне відділенням англійської, французької та німецької мов, і окремо – відділення слов'янських мов, в якому ініціаторами їхнього викладання були: болгарської мови – згадана раніше Катерина Піскупеску, сербськохорватської – Мірко Жівкович, чеської – згадана раніше Єлена Єфтіміу (сестра відомого письменника Віктора Єфтіміу), словацької – спеціалізований у Братиславі Панделе Олтяну, польської – Іон Константін Кіцімія, до тоді університетський викладач давньої румунської літератури і фольклору, який між 1934-1938 рр. спеціалізувався у Польщі, української (з 1952 р.) – випускник Філософського факультету Чернівецького університету (1924 р.) Костянтин Драпака (28.V. 1900-28.VIII.1987), спеціалізований в українській, німецькій та латинській мовах. Завідуючим кафедрою спочатку (1948-1956) була викладачка старослов'янської мови

Лучія Джамо-Діаконіце, а далі способом сумісництва (prin asociere) – завідуючий кафедрою славістики Клузького університету (1956-1958) академік Еміл Петрович.

У 1958 р. кафедру слов'янських мов поділено на дві подібні одиниці – кафедру північно-західних слов'янських мов (польська, словацька, чеська, українська), завідуючим будучи випускниця одного із радянських вузів русистка Катерина Фодор, і кафедру південних слов'янських мов (болгарська, сербськохорватська, старослов'янська), завідуючим будучи сербохорватист Мірко Жівкович, далі – русист Георгіє Міхеїле (1958-1963), який 1957 р. захистився у Москві у академіка Р.Будагова і був призначений на кафедру російської мови із званням кандидата філологічних наук (еквівалентного згодом, як і у випадку інших, на звання доктора філологічних наук, коли в Румунії систему аспірантури замінено на традиційну форму докторату), потім переключився на кафедру слов'янських мов. Ці дві славістичні кафедри і кафедру російської мови Філологічного факультету 1963 р. об'єднано з Інститутом російської мови ім. М.Горького і на їх основі, у рамках тоді ж заснованого Інституту іноземних мов та літератур при Бухарестському університеті, створено Факультет слов'янських мов, його деканами будучи спочатку бувший ректор бувшого Інституту російської мови Т.Руденко (1963-1967), далі Георгіє Міхеїле (1967-1971), потім словакіст, вихованець Братиславського університету Корнеліу Барборіке (1971-1975) і вихованець Бухарестського університету, спеціалізований у бувшій Югославії Дорін Гемулеску (1976-1978). До Інституту іноземних мов та літератур належали також новостворені тоді ж Факультет романських мов (французька, італійська), класичних (грецька, латинська) та орієнтальних (турецька, татарська, на яких тоді у Румунії викладалося у школах цих меншин, а також китайська, арабська, японська, згодом – і деякі африканські мови) та Факультет германських мов (англійська, німецька). Викладання російської філології на тодішньому Факультеті слов'янських мов забезпечували кафедра російської мови і, окремо, кафедра російської літератури. А кафедру слов'янських мов 1969 р. поділено на три менші одиниці: кафедру польської і української мов, завідуючим будучи І.К.Кіцімія (1969-1985), чеської і словацької, завідувач –

П.Олтяну (1969-1985), болгарської, сербськохорватської і старослов'янської, завідувач – М.Жівкович (1969-1985).

У зв'язку із зменшенням потреби знавців певних мов, 1978 року Інститут іноземних мов спрощено на Факультет іноземних мов, потім його злило з Філологічним факультетом (деканом будучи професор румунської літератури Дімітріє Пекураріу), і під такою титулятурою ця учбова одиниця проіснувала до 1989 р., а три кафедри слов'янських мов і кафедри російської філології ще раніше об'єднано в одну кафедру, завідувачем будучи Г.Міхеїле (1985-1989).

Немалі «перебої» у функціонуванні як університетських дисциплін слов'янських мов (окрім російської), як і орієнтальних, усіх разом зачислених до так званих «малих мов», відігравали такі фактори, як число набору студентів і строки навчання. Із самого початку щорічно набиралися студенти на сербськохорватське і українське відділення, маючися на увазі більшу чисельність відповідних нацменшин, у порівнянні з іншими нацменшинами Румунії. Потім заведено порядок набирання на всі «малі мови» все у два роки, порядок, який зберігся донедавна. Строк навчання спочатку був п'ятирічним, а студенти спеціалізувалися тільки в одній мові, для опанування якої (скажім, української чи іншої) шкільна програма тижнево передбачала 12 годин практичного курсу, по дві години історії літератури та сучасної мови + по дві години семінарів для кожного предмета. Викладалися також курси «Вступ до наукового дослідження», «Історія України», «Географія України». У курсі літератури цілий семестр відводився викладанню українського фольклору, а в курс мови входили діалектологія, історична граматики, історія літературної мови. Викладалася також ціла гама спецкурсів з мови, літератури, фольклору і ін. Така навчальна програма забезпечувала солідне освоєння обраної студентами спеціалізації. Крім цього, в умовах щорічного набору і при п'ятирічному навчанні начислювалось багато викладових годин, які приходилось тримати не малому числу викладачів. В колективі українців, наприклад, у певний час діяло з десять штатних і кілька позаштатних педкадрів. Це мало велике значення: вповні обумовлювало професійний діалог і, чому ж ні, благодійну конкуренцію. Окрім дисциплін по спеціальності, студентам викладалися румунською мовою такі курси, як «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства», діамат та істмат, політекономію, психологію, педагогіку, три роки підряд світову літературу, румунську літературу, російську літературу і мову тощо. У середньому, викладацький тижневий розклад передбачав 36-40 годин, що, фактично, обмежувало час для особистих студій.

Згодом, у зв'язку із зменшенням можливостей призначення студентів на місце праці (до 1989 р. –

обов'язкове), заведено подвійну спеціалізацію (обрання студентами двох мов), і тижневе число годин слід було ділити майже надвоє, а то і зменшувати, бо часова нестача студентів для власної підготовки постійно знаходилася під увагою. З філологічної точки зору, ідеальної по-моєму, українській мові найкраще було утворювати «пару» з румунською мовою, як це, напевно, впливає з огляду досягнутих попередниками українці здобутків. Деякі випускники тодішніх українських педшкіл та ліцеїв так і поступали, інші же обирали (як спеціалізацію Б) російську мову, а вже в останні роки – й інші мови, західні. Українське (й інші) відділення закінчували і румуни, обираючи спеціалізацію Б англійську чи французьку мови із застережливості – може, на тих відділеннях вони були б не пройшли вступний конкурс. До 1989 р. студентські групи «малих мов» начислювали по 12, 10, 7, а то і 5 осіб.

З 1982 по 1989 р. слов'янські (крім російської) та орієнтальні мови пережили справжній кризис: їхнім переходом із статусу спеціалізації А на статус спеціалізації Б відповідні відділення з точки зору дидактичної не жили, а животіли. Ці мови добровільно обирали як спеціалізацію Б студенти відділень (спеціалізацій) А англійського, французького, німецького, італійського, російського. Часто траплялося, що про ту чи іншу слов'янську (отож і українську) мову до її вибору як спеціальності Б бідний студент ні не чув. Ще гірше було, коли студент принуждений був «обирати» мову, вивчення якої він ні не цікавився.

Після Грудневої революції 1989 р., уже починаючи із січня 1990 р. Філологічний факультет розділився на Факультет румунської словесності (Facultatea de Litere) і Факультет іноземних мов та літератур, а кафедра славістики – на кафедру російської мови і кафедру слов'янських мов, якою почергово завідували полоніст Іон Петріке (1990-1996), сербохорватист Дорін Гемулеску (1996-2004), полоніст Константін Джамбашу (2004-2012). Студентські групи складаються спочатку із 10, потім з 15 осіб. У 2012 р. кафедру російської мови і кафедру слов'янських мов об'єднано у Департамент слов'янських мов, яким завідує русистка Антоанета Олтяну.

Враховуючи постання в останні роки великого числа вузів (державних, а головне – приватних, що породило необмежені, фактично, можливості вступу абітурієнтів у вузи), різке зменшення народжуваності і відкриття з 1996 р. українських відділень у Сучавському і Клузькому університетах, до яких «спускаються» буковинські і, відповідно, марамороські абітурієнти, бо їм ближчі ті міста ніж Бухарест, в останні роки шефства Джамбашу заведено порядок набирати на славістичні відділення раз у три роки (крім щорічного, на російську мову).

(Продовження на 14 стор.)

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (ІХ)

(Продовження з 13 стор.)

Отож, і внаслідок приєднання Румунії до Болонської угоди, з 2004-2005 шкільного року українське, як і інші відділення, перейшло на трирічне навчання (з дуже зменшеним числом викладових годин), а це означає, що на окремому славістичному відділенні протягом трирічного навчання існує одна тільки група, і один викладач на ... одну з чимось викладацьких норм! Де вже тут місце попереднім внутрішньогалузевим змаганням, конкуренції, прогресові! І скільки же мови української чи іншої може вивчити за три роки чистокровний аутсайдер, якщо він починає вивчати її від алфавіту, і то, дуже важливо, не у відповідному мовному оточенні. Студентам усіх слов'янських відділень (крім українського, донедавна і російського) допомагали організовані у відповідних країнах літні курси. На їхню же користь, також і на користь кафедри, здавна прибували із сусідніх країн (крім СРСР, а зараз України) лектори відповідних мов. Своєю концепцією Болонська угода виглядає ідеально. Крім трирічного навчання, вона передбачає два роки мастерату і три роки докторату, що, мовляв, дорівнює колишньому п'ятирічному навчанню. Біда в тому, що на мастерат відводиться значно менше місць ніж число факультетських випускників, а без мастерату не можна поступити у докторат чи, по-помпезно названу – докторську школу (Școala doctorală).

Незважаючи на вищевказані (і неказані) переміни, невигоди і труднощі, на кафедрі слов'янських мов Бухарестського університету постійно зберігалась робоча дисципліна (особливо за часів шефствования строгого і вимогливого Георге Міхеїле), між нею і рештою факультетських кафедр, на яких певний час ще працювали видатні особистості румунської й іноземної філології та літературознавства, як славнозвісні академіки Джордже Келінеску, Тудор Віану, Александру Росетті, Александру Граур, Йоргу Йордан і багато інших, відбувався постійний діалог, проводжуваний на чергових факультетських та республіканських наукових сесіях та симпозіумах. Як правило, річна норма викладачів складалася з трьох видів діяльності: 1/ викладацької, 2/ наукової і 3/ суспільної праці із студентами. Кожний вид праці нормувався в годинах. А наукову річну роботу (розробку певної теми) слід було фіналізувати: де-небудь надрукувати (це – найвищий показник наукової діяльності, якого рідко хто добивався, але цього прагнули всі) чи представити на конгресі (симпозіумі, конференції), або на засіданні кафедри. Теж як правило, не було жодного місячного

засідання кафедри, щоб хтось не представив якусь власну наукову роботу, і щоб вона дуже серйозно (інколи навіть не без різкості) не обговорювалася б. І в таких умовах, пригадується зараз, у багатьох членів кафедри проявлявся молодечий ентузіазм. Усе це привело, як відзначалось при святкуванні сторіччя кафедри¹ і 60-річчя викладання слов'янських мов² та при інших нагодах, до зростання й утвердження наукового авторитету кафедри, уважаної однією з найпотужніших в університеті і в країні, яка своїми досягненнями знаходилася на досягнутому славістикою рівні у слов'янських країнах. Імпульсом у цьому висхідному утвердженні сприяла своїми заходами заснована 1956 р. Асоціація славістів Румунії (Asociația Slavistilor din România), функцію президента якої почергово виконували академіки Еміл Петровіч та Александру Росетті, далі професор російської літератури Михайл Новиков, Георге Міхеїле, Дорін Гемулеску, а зараз – Константін Джамбашу. Члени Асоціації славістів Румунії брали активну участь на конгресах Міжнародної асоціації славістів³.

У такому благодійному кліматі утвердився україністичний колектив кафедри слов'янських мов та проявлялись україністичні зацікавлення з боку членів інших колективів, кафедр та факультетів Бухарестського університету⁴.

(Далі буде)

Примітки

1 Elena Lința (coord.), «Din istoricul slavisticii românești», Tipografia Universității din București, 1982.

2 «60 de ani de la înființarea Catedrei de limbi și literaturi slave moderne la Universitatea din București». Sesiune științifică internațională. 2-3 octombrie 2009. Facultatea de Limbi și Literaturi Străine.

3 Михайл Міту, «Румынские филологи на международных съездах славистов» // «Romanoslavica», XXV, 1987, p.221-257.

4 Иван Ребошанка, «Україністика в Бухарестському університеті» // «Pagine di ucrainistica europea». A cura di Giovanna Brogi Bercoff, Giovanna Siedina, Edizioni dell'Orso, Alessandria, 2001, p.91-104; його ж, «Альма матер і її діти» // «Наш голос», № 111, 2003; його ж, «Відрадіні «пунктири» україністики в Румунії» // «Наш голос», № 152, 2007; його ж, «Україністика на Бухарестській славістичній конференції» // «Наш голос», № 172, 2008; його ж, «Limba și literatura ucraineană» // «Catedra de Limbi și Literaturi Slave. Scurt istoric», Editura Universității din București, 2008, p.134-165.

Із сучасної румунської поезії • Из сучасної румунської поезії • Из сучасної румунської поезії

Клаудія МІНЕЛА – редактор літературного журналу „Negru pe alb“ («Чорним по білому»), співробітник часопису „Flacăra lui Adrian Păunescu“ («Полум'я Адріана Пеунеску»), адміністратор літературного сайту *Vocanșul literar* (Літературний чобіт), організатор та засновник літературно-музичного заходу „Pariu pe prietenie“ («Ставка на дружбу»), друкує свої літературні твори (поезію, прозу, есе) в журналах „Algoritm literar“ («Літературний алгоритм»), „Atitudini“ («Відношення»), „Subcultura“ («Підкультура»), „Mantaua lui Gogol“ («Шинель Гоголя»), „Singur“ («Один») та інших, пише цікаві передмови та рецензії. Автор двох романів.

Клаудія МІНЕЛА

між небом і землею

життя є колискою неба
земля піднятим до нього кулаком

нічним метеликам заборонено
в по той бік
вікно відмовляється приймати
в обійми
вони не бачать ясності
тільки вогонь відчують
прив'язані товстими мотузками
до гріхів що течуть вузлами
крізь жили

коли світло стікає
мов перфузія блискавок
мов водоспад
пальці торкнуться хмар
тоді знай що тебе несе на руках
мов наречену
до західної тишини підпертої
складеними до молитви руками

прийми небо в свої обійми кохаючи

вона, дерево

паливодо
ти порожня в середині
пусти птахів і вітри до мене

ні
мабуть так зрозумієш
самітність дерев на землі
якщо бажаєш цього

бережись
я заховаю тебе поміж гілками
примушу тебе терпіти кожен листок
мов нахабний поцілунок
до виснаження

залишимося бранцями місяця
як двоє закоханих
забутих сном
в копиці сіна

лицеміри

неважко знайти на підлогах церков
слід лицемірних колін

смак скоринки чорного хліба
можна відчутти навіть
не ївши м'якушки

впізнати Нарциса
на жаль невмиручого
можна і не дивлячись
в дзеркало

брехня
захована правда нашого єства

коли сонце полюбить ніч
люди відкриють світло альтруїзму
доти Господь
тільки біблійний богатир

душі в мішку

ми зібрались тут
всі ті що з душею в мішку
хочемо служити світу
може так нам буде ліпше

прошу пана
вистачить для всіх
бачите той шматочок що махає
хвостиком
він для тварин

вгощайтесь
ця душа зі смаком солодкого
коржика
і запахом ялиці
чекає на Діда Мороза

а ту вам не рекомендую
вона гірка
я віддала її друзям
принаймі я їх вважала друзями
їхній мішок був порожнім для мене
завжди
не зміг чекати безкінечно
поки вийде з нього темрява

пані
даремно шукаєте в моїм мішку
алмазів
знаю для вас душа не варта
діравого гроша
тому що душі не блищать
ви не можете купити нічого
хоча у вас повен гаманець

тому що я не продаю нічого
дарую все що маю
беріть швидше
швидше
поки пані не проти

перемір'я

настане день
коли тебе покинуть близькі

діти замкнуться в своїх синіх кубках
друзі забудуть
тільки небо проведе тебе
до столу ангелів

я твоя лісова стежина
якою вигулюєш самітність
в нашійнику

ми двоє вовків
відірваних від своїх зграй
самітні у світі
в якому заборонені бажання

З румунської переклав
Михайло Гафія ТРАЙСТА

Іван АРДЕЛЯН

«ЩОБ МАТИ МІЦНІСТЬ І СМІЛІСТЬ СЕБЕ ВРЯТУВАТИ...»

**Що зробити
з моїм існуванням?..**

Маю одну хвилину,
один день,
один рік,
чи, може, одне століття,
щоб проснутися
й поставити
собі запитання,
що зробити
з моїм існуванням?..

Одне-єдине запитання,
що душу мою карає
і мрії розганяє...

Одна хвилинка –
коротка,
один день –
наче роса,
один рік –
протече, наче річка,
одне століття –
довше
ніж моє існування....

То ж
питаю тебе, побратиме:
скільки хвилин,
днів,
років
чи століть
треба чекати,
щоб мати міцність
і сміливість
себе врятувати?..

Поетові

Твої думи
збираються
у віршах
і, наче мрії,
розколюють
серця
і гладять
душі,

наче хвилі,
і втирають
сльози
молодих дівчат...

Скачеш
зі слова
на слово,
колихаючись
на їх берегах,
наче вітер,
що лине
поміж доріжками,
а гілки гнуться
і гай
стає різнобарвним...

**Комета
мого слова**

Хотів би померти
ранком,
коли
півні співають,
і чиста роса
мила б мою дорогу
до вічного заходу...

Хотів би споглядати
зоряне небо
й світанки чарівні,
щоб заснути спокійно,
поки знайду
відпочинок вічний...

Хотів би знати,
що на моїм хресті
вгніздилася
ранішня зоря,
і що зірки горять,
наче свічки,
і що моє слово
лишило бруньки...

Не хотів би стати
світлом власної тіні,
ані зламаним летом
під хмарним небом,

а весна моя
хай стане полум'ям,
коли впаде
остання комета
мого слова...

Метаморфоз

Колись,
з давних-давен,
людина проникла світ
під небесами,
розганяла тумани,
гралася з мріями
й копала,
рила надра,
щоб переживала...

Людина піднеслася
до неба
шляхом свого життя,
що веде до Бога –
до її кінця...

Десь там
збудувала собор,
над зірками,
щоб молитви
текли
прямо в Рай,
де дримає Бог,
і забавляються душі...

Любимо
небо,
зірки
й землю,
що дають нам силу
зібрати мрії
в снопи,
щоб не рознеслися,
наче пил у бурі....

Хотів би
любити собори,
але вони опираються
на сльози людей
і підносяться

до сонця
на плечах судьби...

Сиджу на хмарці,
дивлюся
на небо,
на землю деколи,
де Бог,
де люди
крутяться божевільно
й не знаходять
один шлях,
щоб врятувати
світ від біди...

Білі коні слів

Хтось
народився
володарем слів
і розтягся
долинами тиші
з думами глибокими,
наче тіні
на берегах судьби...

Хтось
був синім
до світанку,
а потім почорнів,
наче очі
кішки перед нападом...

Хтось
відтягся
на вершину вежі,
де став переможцем
у битвах
з метеликами,
де врятував
білих коней
своїх слів,
наче тишу
старих слідів...

Павло РОМАНЮК

ЕДЕЛЬВЕЙСИ В НЕБОСКЛОНІ

ВЕСЛО

Обняла крилом –
стала пером,
підняла догори руки-
впали з неба круки.
Ступила на воду-
чайки пірнули
до броду.
Вкрала струни ранку,
скрилась у світанку.
Відтоді я став пером
і поплив в думках веслом.

МАРЕННЯ

Сліпці
назириці
ідуть пустелею,
скіпетром підпираючи
промені спекотного
полудня...
Невидимі зірки
падають
їм в очі
широкі,
немов планета...
«Що нам робити?» –
гомонять вітри,
розторочуючи пасма
блукаючих сліпців...
«Завтра буде сонце
гомоніти,
впаде діамант
з висот,
птахи будуть
надрами летіти,
що між нами,
у словах», –
мовив арфою сліпець
і підніс до неба
чашу мови
дзвона...
Вдарив вітер.
Впав язик із дзвона
прямо в скелі,
в тайну лона...

ЧЕРВОНІЙ МАЙДАН

Червоний сніг
упав до ніг, –
народ повстав,
подзвоном став
і на майдані ліг
в шуканні лету
у зорянім наметі,
щоб не стопився
райдужний оберіг...
Гуде зима,
сльози виліва
в червоний сніг,
що так наліг,
налип до болю,
упав на волю
в ятринні ран,
де України дзбан
дощу чекає
з весни, що має
своїм крилом,
оком-орлом
над скелями ятриння,
над морями кипіння,
що у душі народу
бушує рід од роду...
Червоний сніг,
червоний крук –
обвили очі запорук
закрили шлях,
прибили цвях
в нову гору,
у чорний хрест,
де жар і жест
завмерли паднем,
і в нору поплили,
світи відкрили,
щоб білий сніг
припав до ніг,
щоб вітер біг
навперебій
в новий майдан,
без болю, ран,
щоб там відродився
тюльпан,
завмер туман,
бо день прийде –
і зацвіте майдан...

ЕДЕЛЬВЕЙСИ

Жмуряться едельвейси
на снігу,
в перехожих зорях
просять милостиню.
Я не віддам тебе
нікому,
бо тане іній
на припоні мислей,
і
з розгону
засіяє різдвяна молитва
на устах дітей,
що сняться дівам
в небосклоні,
я не віддам тебе нікому,
сплету вінки
з ялиці
й едельвейсу,
герань
і розмарінок
зором закріплю
й заклею –
ти будеш
феєю моєю,
по всіх усюдах,
на снігу...
Колядку з вишні
я складу,
і буду сад колядувати,
поки не вийде,
з саду
мати,

нове різдво
із руги-м'яти,
під небом пісні
колисати.

КОНІ НА ІКОНІ

Біжать коні
по іконі,
б'ють у небо,
б'ють
ув скроні,
скачуть через перепони,
що у бровах
на заслоні,
біжать в гай,
що,
мов розмай,
ззеленів,
пробудив рай,
до розмови
із очима,
що ведуть
в світи, незримо...
Скачуть
по сльозі
печаллю,
під пороги думки
раю...
На Голгофу хрест
підняли
чорно-білі
коні-нави,
лише в хрест
не можуть вскочить,
рану віку
приурочить...
Трускотить
на стіні рама,
бо в іконі
віку брама
озолочена вогнями
з-потоїб'ччя,
й снами-снами
приколисує ікону,
аж повіку
до заслону.

Мал. Михайла ТИМОШЕНКА

Михайло Волошук

МІЙ ДІД

(Поема)

Все небо пахло сіном і гаями,
А даль співала цвіркунами,
І зорі в росах слухали казки,
Як дід мій взявся вранці до коси...

Він розбудив косою сінокоси,
З-за ясних круч прибігло сонце босе
І пригорнуло діда на горбі,
Додаючи ще світла сивині.

Невтомний дід не перестав косити,
Бо хоче в праці все життя прожити...
Велична мрія діда береже,
А тут, дивись, вже смерть до нього йде.

Худа, мов голод, біля нього стала,
Не привітавшись навіть, запитала:
«Чому працюєш? Вже спочить пора...
Я нить життя тобі втну цього ж дня...»

Кремезний дід спинився на хвилину
Й прорік: «Ще не пора у домовину
Мені. Як хочеш, хоч сама лягай,
А інших ти з покосу не чіпляй.

Дивись, сказав, як тягну я косою,
Ходи, як хочеш, і сама зі мною,
Побачимо в нелегкій боротьбі,
Кому ще жити, а кому вже ні».

Смерть погодилась, прийняла прохання,
І почалось незвичне це змагання...
Дзвенить в траві дідусева коса,
Мов дзвін гучний невтомного життя.

За дідом пахнуть хмелем сині доли,
А сонце гріє, боже, як ніколи...
Голубить труд, висушує сіна,
Видзвонює косою далина.

А смерть під горб коло коси зітхнула, –
Як солодко вона б на мить заснула...
Й присіла мовчки, а з її чола
Краплина поту раптом потекла.

«Ти бач, уже й присіла, – дід воркоче, –
Щоб я підняв ще, гидота, захоче...»
Погладив вус, – щось верзлось в голові
І розмахнувся знову у траві...

Піднялась смерть і знову побіліла,
Ще й крок не ступивши, а вже б присіла,
Зітхнула скрушно, глянувши на діда,
Як на живого й смілого сусіда.

«Упертий дід, – подумала вона, –
Бач, як дзвенить в руках його коса...
То що ж, я спробую його догнати,
Своє ім'я та гордість врятувати,

Бо суть всієї земної краси –
Це потрудитись і перемогти».

І незважаючи, що вже беззуба.
Її кольнуло гостро в серце й вище клуба,
Вхопила косу, глянула, а дід –
У холодку з онуком розгорта обід.

Сердита смерть себе вже не щадила,
Махнула раз, – і тут заголосила.
Кольнуло в бік... У серце. «Діду, чуй!
Біжи хутчіш, як можеш, порятуй...»

Прибіг з косою дід, та що робити?
Хоч смерть, та, бач, вона теж хоче жити.
А смерть поблідла, наче в горах сніг,
І мовила: «Мене ти переміг.

І не пора тобі іще вмирати,
Хоч я твою хотіла душу взяти...
Та ти мені, дідусю, вже прости
І в холодок, як хочеш, понеси».

Взяв дід на руки смерть, немов дитину,
Поніс отак в завітчану долину
До славних у краю цім знахарів,
Аби дали їй всяких порошоків.

Вони на смерть байдуже подивились,
Знехотя пульс взяли, перехрестились
І шепнули: «Дідусю, не ридай,
Бери звідсіль і свічку подавай».

І дід подав, а потім у нестямі
Поніс у дебрі й поховав у ямі
Ту смерть, обгородивши терням гріб,
А сам побрів на луку і загірб

Укіс. А навкруги сіна купались,
До діда в тиші млосній пригортались,
Щасливий, він подумав вже в селі:
«Як добре жить без смерті на землі...»

ПОЦІЛУНОК МОВЧАННЯ

Слова Михайла Небиляка

Музика Юрія Паращинця

Voice **Moderato**

1. Упав, мов сокіл, сум на верби і стало ти-хо, Ти-шина...
Бу-ла крини-ця при до-ро-зі.- при мі-ся-ці прийшла во-на...
Бу-ла крини-ця при до-ро-зі.- при мі-ся-ці прийшла во-на... Кри-
ни-ця пахну-ла вес-но-ю, по-віт-ря пах-ло жу-рав-лем;
Хо-ди-ли лю-ди за во-до-ю й ніхто не знав, чи-я во-на...
Хо-ди-ли лю-ди за во-до-ю ц ніхто не знав, чи-я во-на...
ни-ця, ки-пить у сер-ці та во-да!..

1. Упав, мов сокіл, сум на верби
і стало тихо. Тишина...
Була криниця при дорозі, -
при місяці прийшла вона...
Криниця пахнула весною,
повітря пахло журавлем;
ходили люди за водою
й ніхто не знав, чия вона...

2. Дівча співало сумовито:
як цвіт на яблуні цвіте,
як сонце барвами налите,
як соловей в гнізді росте.
Про все співало, як сопілка:
про водограй, про журавлів;
цвіла десь яром, як та квітка,
лиш люди з нею були злі.

3. Її зустрів я у той вечір,
як до криниці повертав;
пригнув до себе, як ліщину,
й уста гарячі цілував.
Була то мавка-чарівниця?
Була русалка молода?
Горить в мені ота криниця,
кипить у серці та вода!..

Корнелій ІРОД

Нела

(Із циклу ПРОМАХИ)

Був я тоді, мабуть, у п'ятому чи шостому класі марицейської семирічки.

У Буковині тих років циганів було дуже мало і то не кочових, а осілих. У нас у Марицеї їх зовсім не було. Найбільше циганів жило в селі Ґура Солчі, що в лузі річки Сучави між Мілішівцями та Пергівцями; по-циганськи вони не говорили, носили селянський одяг (білі полотняні – льняні чи згрібні конопляні – сорочки й штани, або поркіниці, як їх у нас називають, шкіряний черес, але більшість заперізувалися широким вовняним поясом, тканим квітчастими узорами, як і килими, коротка овеча бурка і, залежно від пори року, капелюх або смушкова шапка), цілий тиждень обробляли землю, як всі плугатарі, а в суботу, в неділю та у свята дуже багато з них – будучи музикантами кількох навіть славних музик – грали на танцях, весіллях та хрестинах по всіх навколишніх селах.

Крім Ґура Солчі, цигани населяли також цілий кут у селі Петреуць, що недалеко Іцканів.

Час від часу, десь раз у два-три роки, зненацька на якійсь нашій толоці з'являлися (звичайно, тільки вночі) кільканадцять кочових циганських наметів – старих, драгтивих, закурених. Це вже були такі справжні цигани, бо говорили по-циганськи. Поміж наметами стояли вози, повні всякого лахміття та брудного барахла, неподалік паслися їхні розпряжені коні; кострубаті й немиті циганчата вибрикувалися навколо наметів, возів та вогнища, що курилося перед кожним наметом; коло ватри поралася циганка в довгій чорній або сірій спідниці, з перев'язаною у ґудз на потилиці такою ж хусткою, підмішувала в чавуновому котлі на триніжках паруючий борщ чи токано. Іноді – але зовсім рідко – циганок можна було бачити одягненими святково: квітчаста хустка, червона або синя оксамитова кацавейка і довга та широка багатобарвна спідниця. Але й у святковому одязі циганки ходили, звичайно, босі.

Вусаті цигани в крилатих капелюхах сиділи по-турецьки, підібгавши вхрест ноги під собою, і кололи дрова не сокирою, як всі люди, а долотом та молотком. Казали, що в них немає сокир. Але одного року, – розказують люди, – не знати з яких причин, серед циган розпочався страшний галас, сварка, а вкінці бійка, і не кулаками чи батогами, а ножами та сокирами, хоч і

надалі вони кололи дрова долотом і божилися, що нема у них сокир.

А циганський табір, взагалі, багатолюдний, бо, крім тих, що залишалися поратися коло чогось «дома», чимало з них розходилися шарити селом, аби щось вкрасти (курку чи качку, сіна, овочів, фруктів, будь-що) і жебрати перед кожними воротами. Халепа тривала кілька днів, якийсь тиждень, рідше два, після чого цигани так само несподівано, як з'явилися, і теж вночі – зникали. За день перед тим не можна було й додуматися, що табір збирається покидати наше село. Циганська громада розгортала спокійно свою щоденну діяльність: жінки – одні з них варили їжу, інші розлізалися вулицями з немовлятами на руках, надіючись легше випросити щось у людей, а котрі без дітей, ворожили, обманювали й крали; чоловіки – не всі – запрягали і рано-вранці, коли ще поночі, виїжджали в поле, звідки верталися в передобідню пору з навантаженими возами – чим гадаєте? – накошеною десь у лузі нічиєю травою. На ділі, під травою у кошах возів знаходилися вкрадені з людських полів картопля, кукурудза, сіно, біб, горох, квасоля, гарбузи. Решта чоловіків заходилися до чогось «домашнього» – кожний перед своїм наметом: той натягав шину на поламане колесо, інший підковував якусь шакапину, кілька кололи долотом дрова.

За цей час циганчата, що zostалися в тоборі, заводили заглушливий галас, бігали поміж наметами, сіпалися, перекидалися стрімголов, викрикували тільки їм зрозумілі слова, а раптом якийсь бахур заходився пискливим плачем після маминого позаушника чи татового батога.

Того року, десь наприкінці травня, бо ще літніх канікул, пам'ятаю, не було, і ми ще ходили до школи, одного ранку зненацька з'явилися на сільській футбольній площадці чотирнадцять циганських наметів. Власне, це була одна із наших толок, необведена тином, де під наглядом нашого вчителя фізкультури учні виміряли площадку, закопали дерев'яні справжні за розміром футбольні ворота і потім щодня ганялися за м'ячем, теж справжнім, якого, щоправда, доводилося часто латати, іноді навіть у одного із сільських шевців, оскільки той м'яч був єдиним на все село. Хлопці дуже любили свою площадку. А тому з неабияким незадоволенням побачили, що там оселилося шатро. Правда, цигани захопили тільки половину футбольного поля. Але ми, щоб показати, хто хазяїн площадки, щодня після уроків виходили ганятись за м'ячем на незагарбаній половині нашої території. Часто до нас підходила купка циганчат – хлопці й дівчатка від двох та десь до семи років, – замурзані, патлаті, в довгих чи куцих сорочках,

одні навіть зовсім голі, щось весело викрикували і слідкували за нашою грою з явною цікавістю. Спершу не наважувалися говорити з нами; потім стали підходити до кожного з нас і плаксиво нявчили: «Дай грінку хліба...», «Дай яблуко...», «Мені дай лея...». Під час футбольної гри у нас їжі не було. Але вранці, коли йшли до школи, вони перебігали нам дорогу з простягнутими руками й знову старалися таки випросити щось. Тоді майже кожний з нас уділяв циганчатам із власної торбини то половину своєї паляниці, то кусок хліба, яблуко чи грушку – нам було шкода їх, бо й ми недавно ледве перебули голод. Грошей не давали, бо і в нас їх не було.

Поступово, між нами й табірною дітворою відбулося певне зближення. Кілька з-поміж нас, звичайно старші школярі п'ятих-сьомих класів, стали навіть «відвідувати» шатро. Ну, в якому розумінні відвідували? Щоб віддячити нам за милостиню, циганчата запрошували нас коло одного із наметів, де починали танцювати перед нами, приспівуючи під ритм і горлаючи щосили:

Гола-ріпу-ріпу,
Помер наш Думітру!
Он, лежить під возом,
А оте у нього – сторцом!

(Словом «оте» я замінив їхнє сороміцьке, якого вони викрикували з такою ж природністю, з якою вимовляємо ми хліб, вода, м'яч і т.п.)

Після короткого реготу старших циганчуків, юрба повела далі:

Гола-ріпу-ріпу,
Видів-сми каліку,
Що без ніг, без рук,
Б'є у бубон стук та стук!..

Знову безлична реготня, крик, галас, бо ясно було для будь-кого, що каліка, якщо він «без ніг, без рук», то може бити у бубон лише теж «отим».

Серед циганчат була й старшенька дівчинка (потім вона сама сказала нам, що їй дев'ять років і зовуть її Нела). Вона відрізнялася від решти табірних дітей – була Нела, можна сказати, навіть дуже вродлива, чистенька, одягнена в довгій сірій спідничині, весела

й постійно усміхнена; танцювала й вона перед нами, але не викрикувала отого «Гола-ріпу-ріпу». Часто Нела намагалася дякувати нам за подароване по-своєму, інакше, ніж танцем чи співом: виймала з пазухи велику майже круглу раковину й підходила до котрогось із нас:

– Дай руку, – казала вона лагідно, але якось таємниче.

Повертала простягнуту їй руку долонею догори, наближала до хлопцевої долоні раковину й починала гадати:

– Каже твоя долоня й моя раковина: житимеш вісімдесят шість років, оженишся молодим, матимеш п'ятеро дітей...

Ми сміялися з того ворожіння, а Нела брала руку іншого хлопця й промовляла ті самі слова: «Каже твоя долоня й моя раковина...». Отже, без сумніву, всім нам доведеться прожити вісімдесят шість років, женитися замолоду і т.д.

Ми зразу полюбили Нелу, а тому школярі найбільше обдаровували якраз її: той – грінку хліба, намащену смальцем чи повидлом, інший – кілька яблук і горіхів, паляницю, жменю гарбузового насіння, сушениць. З того всього Нела щедро роздавала всім замурзаним циганчатам, котрі обступали нас з простягнутими брудними рученятами. Видно, вона мала м'яке серце, але це нас засмучувало,

навіть сердило, адже ми тільки їй приносили ті ласощі. Щоб розвеселити нас, Нела справляла перед нами справжню виставу: виструнчившись і закидаючи трохи голову, злегка брала обома руками за поли своєї довгої сірої спідниці і, після короткого напруженого мовчання, починала жвавий танець, підспівувала сама собі, а решта табірної дітвори ляпала в долоні в той же ритм, в який Нела вдаряла в землю босими ногами. Танець її тривав довго й ставав чимраз жвавішим, доки, втомлена і, певне, запаморочена кружінням, Нела розводила руки, сміялася веселим дзенькотінням і сідала на траву, обнявши покриті спідницею коліна. Ми дякували їй оплесками за чудовий танець, хвалили наввипередки: «Браво, Нела!», і неохоче покидали шатро – бігцем спішили до школи, щоб не спізнитись на уроки.

Нела щодня гадала нам, співала й танцювала, а тому зовсім не дивно, що всі ми любили вродливу циганочку й нетерпляче ждали нової нагоди відвідати табір.

(Продовження на 23 стор.)

Мал. Василя СОКОЛЮКА

Анна ТРАЙСТА РУШТЬ

ДИКИЙ РАЙ

(Повість)

(Продовження з № 232)

Косарі попоїли добре, хоч салат не був у порядку. Петрик назбирав їм повний капелюх черешень-білушок, за що Медвідь похвалив дітей:

– Чемні і здібні твої онуки, Василю.

– Послухляні... – та не доказала.

Знала вона, що знала!..

Далі усі простягнулися у холодку під черешнею, аби трохи відпочити. Андрій пішов у хлів напоїти корову, а внуки зайшли до возарні. Бабуня дала їм обідати та й сама сіла за стіл. Дуже їй хотілось потрясти хлопців добре, бо всякого натворили останнім часом, та все їм прощала, але тепер не могла, бо чужі люди в подвір'ї.

Хоч була строга, ніколи не сварила дітей перед чужими, ані перед обідом чи сном, ні своїх дітей, ані внуків.

«Най їдять шибеники, а удтак покажу я їм, як осоромили мене та лишили блюдо без огурку, коли туй робутники».

Петрик, коли дійшов до тертої ріпи, питає бабуню:

– Бабо, а салати не дасте?

– Ні, бо не стало!..

– Ріпа сама не йде без салати, – каже Павлик.

– Пуйде і пруйде! – відповіла сердита стара, бо внук знову задрав у свіжу пекучу рану.

Вони вибрали буженину із картоплі, поїли скоро та подались до черешні шукати спілих білушок.

Коли люди пішли косити, а жінки грабати, Петриха почала війну із внуками за їх вчинок.

– Коли ви поїли огурки, га?

– Які огурки?

– Огурки, што були у салаті. Я салату подала робутникам без огурку, за котрі звидував мене Кулик.

– Я не їв ніяких огурку, – виручався Петрик.

– Ти, Павле мав поїсти, бо і на городі не є огурку. Хто їх погриз?

– Я-я-я?

– А тогди хто?

– Не знаю... – знизав він плечима.

– Не знаєш? – сердилася стара, потрусила трохи за чуби онуків. – Кулько ви завдали мені клопоту у сесе літо, як ніколи!

– Ой, бабуню, перебачте, але на цей раз ми не винні! Ми були за водов.

– Може Васалія туй був або Полі.

– Ні! Васалія пушов косити зі своїми, а Полі із Ферійом пушли до свого діда у Довге Поле.

Взагалі, хлопці поводилися чесно перед своєю бабусею та не дуже брехали, хоч придбали собі багато гріхів, але завжди зізнавались та калялись. А тепер...

Навіть Андрій здивувався та подумав, що хтось чужий зайшов, коли не було нікого. Але чому не поїв буженину, а огірки? Ніхто не міг розгадати цю таємницю.

Невдовзі після цього випадку приїхала дочка Марія із чоловіком, щоб допомогти матері на сінокосі, на жатві та щоб побілити хату та навести порядок. А тим часом і

відпочити від шумного, бурхливого міста. Тітка раділа своїм рідним гостям, заколола барана, а м'ясо покляла у комору на полицю коло двох головок капусти. Хотіла звити на неділю голубців із нової капусти, котру діти привезли із міста.

Коли зять Іван відкрив двері комори, бо щось шукав, остовпів, не повіривши своїм очам. Потім потихоньку вийшов і покликав всіх домашніх.

– Дивіться, як кут облишив м'ясо та гризе сиру капусту! Хто чув таке?

– І ріпи сирої їст, – каже Петрик.

– Я раз упустив дарабку чищеної ріпи, а Приблуда поїв її смачно, як ковбасу.

Тоді Павлик кинув кавалок сирого огірка, котрого тримав у кишені, якяблуко, кіт одразу схопив його, з'їв, облизався і, пильно дивлячись в очі хлопчика, став дожидати ще одного кавалка.

Всі вибухнули сміхом, що аж хата здригнулась.

Тоді Петриха здогадалась, хто погриз огірки на городі і хто вибрав їх із миски, де стара приготвила

Нела

(Продовження з 21 стор.)

салат для косарів, залишивши лиш помідори та цибулю.

– А, есе ти, лайдаку, гризеш мені огурки на городі!? А я ще не відала і не чула про таке, удколи світ.

– Мишун проклятий! Приблуда нехарна, кац вон! Може, за есе тебе занесли суди, бо ти чинив шкоди.

– Кут вегетаріанець! Може, б його у кіно віддати, – не переставав сміятись Павлик.

– Видите, ба', ви обвинувачували нас, што ми повибирали огурки із салати!

– Не кажіт, годі! Павлик цілий день гризе зелених огурку.

– По раз, та я не гризу їх прямо із ниви, як заяць, – знову засміявся хлопець.

Бабуня і собі посміхнулась, обняла своїх внуків, поцілувала їх щиро та попросила Всевишнього, аби подарував їм здоров'я та щастя.

Вона любила внуків, як власні очі, хоч подеколи і примхувала їх.

Погладила і Приблуду по рудій спині, а той весело завуркотів та почав гладитись до неї, обвиваючи хвостом її старі ноги. Вона раділа, що всі її дорогі істоти такі чарівні та незвичайні, не такі, як у інших. І це їй здавалось чудом, котре, як говорив її син Андрій Довган, можна зустріти тільки тут, під старим вапняком, котрого назвали Глиницею ще від невідомих часів! Тут, де добували вапно, де розбійники та різні кочовики гартували свої гострі мечі і шаблі, де ховались опришки від мадярських шандарів! Цей дикий рай біля річки Лали креше собі свої легенди, де все таке незвичайне, як і сама стара Петриха і її тваринне сімейство.

(Далі буде).

Але одного ранку – на превелике наше розчарування – ми побачили, що циганського табору вже нема на футбольному полі. На місці наметів та возів залишилося повно всякого сміття, гною, рештків сіна-соломи й попелу погаслих вогнищ, що вимальовували на толоці круги погорілої трави. Шатро зникло, як і з'явилося – вночі.

Під наглядом нашого викладача фізкультури старші учні згребли все те з толоки, і ми повернулися до колишньої біганини за м'ячем, ще виголошуючи «Гола-ріпу-ріпу...», а головно: «Каже твоя долоня й моя раковина...», скуваючи за симпатичною циганочкою, але і з отією гіркою гризотою в душі, що, мабуть, ми вже ніколи не побачимо Нелу, бо, як я вже казав, кочові цигани таборили в нашому селі раз у кілька років, але ніколи те саме шатро, а все інші й інші. Отже, ясна річ – до нас вона вже ніколи не повернеться.

Ще якийсь час хлопці згадували Нелу, потім перестали говорити про неї, хоч, певне, не забули її.

Але десь під осінь, на наш радісний подив, Нелине шатро знову появилось в Марицеї і осілося на тій же половині футбольної площадки, що й кілька місяців тому. Ми зразу ж упізнали намети (як і раніше, намет «булібаші», тобто табірної старости, більший, стирчав посередині тобору), впізнали також вози, коней (масть одного з них була дуже смішна: великі біло-руді латки, мов у корови). Гурт школярів весело кинувся зустрічати шатрарів, як давніх і милих знайомих (розуміється, завдяки Нелі). Але між крикливою юрбою циганчат Нели не було. Де ж вона? Невже захворіла?.. На наше розчароване й стурбоване запитання «Де Нела?» відповідали лише: «Не знаю...» або «Нели нема...». Нарешті, старший хлопчина, підкуплений грінкою хліба з сиром, сказав майже пошепки, наче по секрету:

– Нела не насфалі, у Нели було абеав!

– Що було? – здивувалися ми, не розуміючи циганського слова.

Але циганчук відбіг кілька кроків, бо зграя голодранців обступила його і намагалася викавчити у нього хоч крихітку хліба чи сиру.

Коли втратили ми надію зустріти Нелу, другого таки дня побачили її перед наметом булібаші. Перше, що кинулося нам в очі – це нова багатобарвна Нелина спідниця. Сиділа Нела на траві, наче окам'яніла, сумна, дивилася кудись незмигнуто, обнявши коліна обома руками і підтягнувши їх аж до підборіддя, не відповіла ніяк на наші радісні вигуки, майже й не глянула в наш бік. Подаровані нами яблука, горіхи, хліб взяла байдуже, покляла біля себе на траву. Вже навіть не роздавала дітлахам, але й вони чомусь не наважувалися підійти. Ми вважали, що такий вродливій дівчинці аж ніяк не личило стільки суму.

Один із старших учнів добув з кишені дрібний гріш і простягнув Нелі:

– На тобі, Нело, та гадай мені за нього!

– Уже не вмію... – тихо відповіла вона, підвелася й бігом зникла у наметі старости.

Аж через кілька років відкрив я секрет, якого доручив нам циганчук взамін за хліб і сир: по-циганськи абеав означає шлюб, весілля. Отже, Нела вийшла заміж! Так, хоч було їй лише дев'ять років!..

Михайло-Гафія ТРАЙСТА

У НІЧ НА СВЯТОГО АНДРІЯ

(Новела)

ЧАСТИНА ПЕРША

Мотто:

«Знав, що на світі панує нечиста сила, що аридник (злий дух) править усім; що в лісах повно лісовиків, які пасуть там свою маржинку: оленів, зайців і сарн; що там блукає веселий чугайстир, який зараз просить стрічного в танець та роздирає нявки; що живе в лісі голос сокири. Вище, по безводних далеких неделях, нявки розводять свої безконечні танки, а по скелях ховається щезник. Міг би розказати і про русалок, що гарної днини виходять з води на берег, щоб співати пісень, вигадувать байки і молитви, про потопельників, які по заході сонця сушать біде тіло своє на каменях в річці. Всякі злі духи заповнюють скелі, ліси, провалля, хати й загороди та чигають на християнина або на маржину, щоб зробити їм шкоду».

Михайло Коцюбинський
«Тіні забутих предків»

1. АНДЖЕЙ ЯНКОВИК

Четвер 12 грудня 1901

Все четвергове післяобіддя простояв перед мольбертом. Портрет чарівної Дарки закінчив давно, ще перед обідом, а тепер не міг намілуватися ним. Намалював її з пам'яті. Ні одну мить дівчина не стояла перед ним, коли працював над її портретом, навіть не відала, що він малює її на дорогому шовковому полотні, найдорожчими фарбами, за якими їздив аж до самого Відня. Малював її так само, як малювали давні іконописці образ Матері Божої. Читав в одній багатоілюстрованій публікації, яку придбав теж у Відні, що стародавні ікони писали фарбами, розведеними у воді, настояній на пелюстках троянд, бо зображення святих, а тим паче Матері Божої, є священним актом.

Майже в екстазі, знаючи добре строгий канон, який ретельно передається з покоління в покоління з належною благочестю про те, як твориться релігійне мистецтво, Анджей Янковик використовував кольо-

ри у давно затвердженій іконописцями послідовності. Все було схоже на ритуал – після закінчення фону, почав розподіл гами кольорів світлих, теплих. Білий колір, світло, подавав неймовірний блиск. Майже зі скупістю розмалював яскравість різнофарбних пелюсток. Опісля тонюсеньким пензлем погладив місця, в яких зустрічалися контрасти, як наприклад рідкісний зелений колір очей із чорним аж синюватим кольором вій або з трояндовим рожево-білим кольором щок.

Портрет вийшов дуже успішним, особливо очі, ті зеленого кольору очі. Такий колір тільки Бог і він могли винайти, бо вони обидва митці, творці краси. Та Анджей відчував себе талановитішим, ніж Творець Господь, бо краса, яку творить Господь, за кілька років в'яне і перетворюється у бридкість, огидність. Навколо неймовірного зеленого кольору очей зберуться зморшки, їх накриють отяжілі від старості повіки, потім очі втратять тепле веселе світло, і врешті запліщуться назавжди. О, який несправедливий Великий Творець!.. У той час те, що створив Анджей, триватиме протягом віків, десятки поколінь будуть милуватися неймовірною красою його коханої Дарки.

Довгоочікуваний момент, коли він подарує свій коханій Дарці портрет, впаде на коліна і попросить її руки, наближався. Сьогодні вечером в ніч на Святого Апостола Андрія Первозванного, ніч, в яку його друг, його хороший друг Анталь влаштує в його честь торжественний бал, а та, яку так палко покохав, стане царівною балу, а потім...

Потім вона стане господинею його серця, дружиною, коханкою, назавжди-назавжди, по віки-віков, тому що він зробить її безсмертною не тільки на шовковому полотні... Так, зробить її безсмертною, тому що й сам безсмертний. Вони разом обійдуть світ, побувають у славних країнах, у великих столицях, у розкішних містах... Будуть гостями великих королів і князів світу, житимуть у розкішних палацах, у славнозвісних замках, у великих домах... завжди міняючи місце проживання та імена. Щоб ніхто не дізнався, що вони безсмертні.

«А якщо?.. – раптом застигла кров у його жилах. – Якщо вона?..»

Багато разів зазначав, як її сумно-зелені очі наповнювались радістю, світились вогниками кохання, коли до них наближався Анталь, їхній щирий друг, гостями якого були. Тоді вона щебетала ластівкою, пурхала синичкою, літала голубкою, розквітала трояндою... а після того, як він відходив, ставала сумною-пресумною. Її сум рвав його серце, він бажав, щоб вона була такою веселою і тоді, коли вони удвох, коли гуляють на березі озера або сидять на лавці під старою липою, що росте серед подвір'я старого замку, коли він розповідає їй кумедні пригоди з дитинства, чи описує їй місто, в якому народився – свій дорогий Львів, куди він так бажав поїхати разом з нею. Та вона, слухаючи його, ставала ще сумнішою, а він страждав, сильно страждав... Думка, що вона може відмовити, коли він буде просити її руки, гризла його душу, і він ледь стримувався, щоб не вибухнути гнівом, бо тоді...

Останнім часом, відколи закохався і не був упевнений в її любові, стримувався чимраз важче, втрачаючи той самоконтроль, який відрізняє вищий душевний порядок від нижчого, з великим зусиллям приховував гнів, готовий вбити будь-коли будь-кого, хто б став перепорою йому на дорозі, яка вела до неї. Важко стримав свій гнів і цього разу, розслабив кулаки і помітив на долоняк краплі крові від нігтів, що ось-ось мали стати пазурами.

– Якщо вона... – повторив цього разу вголос.

Підійшов до вікна. День був похмури і туманним, але під вечір появилось сонце, розриваючи туман на дрібні тоненькі шматочки, які, мов ганчірки, висіли на кристаліх скельних дубах, відомих фельшоронських скельних дубах. Але не тих диких Карпат, до яких він звик. Бескиди тепер були по тому боці, на північ. Тут оточували його оповиті туманом, з темними шапками хмар, завислими над головами, покриті гірськими травами Ґутий, Гута, Говерла, Поп Іван, Полонинка, Топольовий, Шербан... Тут навіть хмари були інакшими, не летіли так шалено, як ті, що над Бескидами. Тут, окрім зайців, сарн та оленів, можна зустріти і дику кішку або ведмедицю зі своїми пустунами, а вовки добираються аж до присілків. Останнім часом багато лісорубів бачили самітнього вовка, який блукав нічно вулицями Роносзейку, з оцетиненою гривовою і хижими очима він вив на місяць та на вікна людських осель. Дехто говорив, що бачили його навіть на подвір'ї роносзейського замку.

– Тоді він уб'є її, як убив...

Пригадав собі чарівну Карлу. Ім'я зовсім

непідходяще для банщиці, – думав Анджей, – як і непідходяща її серафимська краса – спокійна, задумана, як Богородиця Діва зі старої дорогоцінної ікони. Мов трирука Богородиця, яку він бачив в одній віденській публікації, де йшлося про живопис Австро-Угорщини, Східної Галичини, Буковини, Східної Словаччини, Північної Трансильванії та частини Угорщини на північ від річки Тиси. Правда, саме таку ікону Анджей мав можливість купити на одному з подільських ярмарків, навіть досить дешево, але тоді його зовсім не цікавило візантійське мистецтво.

Анджей пізнав Карлу в сієтградській комунальній бані, в яку найчастіше ходили офіцери імперії та студенти Академії правових наук, і яку прозвали «Щасливою банею». Та Анджей зрозумів, чому вони так називали її тільки тоді, коли Карла стала навколішки перед ним. Більшість банщиць були тутешні угорки, як і Карла, але серед них було і кілька русинок, веселенька німка, дві єврейки і красива чешка. Дівчата чекали в роздягальні, переповненій парюю, в якій вічно пахло милом та вогкими простиралами. Клієнт вибирав собі одну з них і йшов разом з нею купатися.

До «Щасливої бані» Анджея запросив його друг угорець Алайош Сізіґмонд, студент Сієтградської академії, і він вибрав для себе Карлу. Другого дня пішов сам, але Карли у роздягальні не було. Ні на хвилинку йому не приходила думка, що дівчина може бути в одній з кабінок з іншим клієнтом...

Може, в неї вихідний, може, захворіла, може... хтозна, – переживав за неї Анджей, чекаючи на вогкій лавці, бо всі кабінки були зайняті. Не вибрав собі іншої дівчини. Він прийшов тільки заради неї, заради Карли.

Раптом прямо перед Анджеєм відчинилися двері однієї з кабінок і в них з'явилась Карла, а разом з нею, спираючись на її плече, вповитий мокрим рушником, один із череватих австро-угорських офіцерів, капітан кавалерії Вольфрам Урбанек. Його тіло блищало від поту, а очі від задоволення. Гладив її сміючись і раз по разу плескав по задниці своєю волохатою рукою. Карла навіть не глянула в його бік. Анджей вирішив чекати і стежити за нею. Карла винаймала маленьку кімнатку в одній вдовиці на березі річки Ізи, біля старого млина, неподалік від комунальної бані, в якій працювала і до якої більше не повернулася. Другого дня не прийшла до «Щасливої бані», не прийшла ні третього, не прийшла ніколи...

(Далі буде).

Ігор ЛІЩИНСЬКИЙ

ПЕРЕМОЖЦІ

(Уривок з повісті)

(Продовження з № 233)

Роки минали на користь переможцям, Михайло Митринюк став відомим на всю Мараморощину деригентом. Випускники української школи стали учителями, а Митринюк роз'їжджав по всій Мараморощині, допомагаючи їм організувати художні колективи. В результаті чого через недовгий час кожна місцевість із українським населенням мала свій художній колектив.

Життя учнів поліпшувалося з дня на день, умови в гуртожитку ставали все кращими, головню завдяки Богдану Яричевському, який виконував обов'язки заступника директора школи і завідував шкільною адміністрацією, включно гуртожитком. Викладач природознавства Богдан Яричевський був одним із кращих педагогів школи, людиною широкодушною, чудовим господарем, завдяки йому матеріальний рівень школи значно зріс. Були створені і обладнані лабораторії фізики і хімії, обмебльовані класні кімнати, налагоджена праця на шкільному городі, який забезпечував велику частину харчів для учнів, які жили в гуртожитку. Працювали на шкільному городі учні під керівництвом учителів і за вказівками професора Яричевського.

– Дорогі учні! – звертався не раз заступник директора Яричевський, – наше шкільне подвір'я велике і просторе, на ньому для всіх є місця, але на ньому має панувати чистота і порядок. Тут маємо кошки для сміття, але це сміття не треба кидати поза кошик. Такий самий порядок повинен зберігатися і в класах, по коридорах, в умивальні, в туалеті, а особливо в їдальні.

***

Зголоднілі від ранку учні з нетерпінням чекали першої години, і коли Дюрі-бачі видзвонював їх із класу, коридори заповнювалися шумом, галасом і дитячим сміхом. Потім всі дисципліновано спускалися вниз до їдальні, сідали на свої місця і чекали, коли Тушер-нені і Йоана принесуть їм їжу. Часто і тут замдиректора Богдан Яричевський не минав нагоди виступити перед учнями з повчаннями.

– Послухайте мене одну хвилиночку, діти. Я хочу

сказати вам щось дуже корисне.

Діти скоро затихали.

– Мені подобається, як ви дисципліновано зайшли в їдальню, як ви зайняли свої місця, – продовжував Яричевський, – але потрібно не забувати про чистоту. Будьте культурними, не кидайте їжу під стіл, не перевертайте тарілки. Треба гарно себе вести, бо нині-завтра ви вийдете в люди, тож вам треба знати, як сідати за стіл, як себе вести, як і в котрій руці тримати ложку, вилку і ніж. Не забувайте, що їсти треба з закритим ротом, завжди мати хустину при собі... і таке інше.

Такі повчання Яричевський проводив і, зрозуміло, що учні засвоїли їх.

Крім своїх адміністративних здібностей Яричевський був бездоганним вчителем і вів уроки природознавства на високому рівні.

***

Час минав. І ось наступив останній триместр 1950/1951-го навчального року. Як учні, так і викладачі розуміли відповідальність моменту, наближалася хвилина розлуки: Український лицей і Українську педшколу покидали перші випускники.

Викладачі посилили роботу на повторення, щоб не пропустити нічого з шкільної програми. Особлива увага приділялася оцінкам так, щоб кожен учень мав відповідне число оцінок у класному журналі. Всі письмові роботи необхідно було провести на час, щоб вчасно закрити класні журнали.

Випускники за допомогою керівників класу старалися здійснити все необхідне для підготовки до хвилюючого моменту. Готувалися випускні фото, планувалося проведення випускного прощального вечора.

І ось надійшов останній день навчання, відбувся останній урок, проведений класними керівниками Анатолієм Лозинським і Андрієм Сливкою, які прощаючись із своїми учнями, побажали їм щасливої дороги в життя. Квіти, сльози і мере почуттів супроводжували ці хвилюючі моменти.

Вечером у шкільному залі відбувся прощальний вечір.

На ньому були присутні викладачі:

СКАЖИ МЕНІ...

Слова Василя БАРШАЯ

Музика Івана ЛІБЕРА

1. Так ти-хо скрізь. У-двох ми зно-ву, Де мі-сяць мрій-но в тьмі блу-ка, Ше-
2. Чо- му так пах- нуть всі до-ли-ни, Цві- та-ми буй- но- го сад- ка? Чо-

по-чуть вер- би між со-бо- ю, В мо- їй ру- ці тво- я ру- ка.
му трем-тять сріб-ні вер-би- ни Бі- ля про-зо- ро- го став- ка? Про

що в вік-но мо- є від- кри- те Спі- ва- ють зно- ву со- ло- в'ї? Чо-

му те- бе я так ко- ха- ю, Ска- жи ме- ні, ска- жи ме- ні... // Про- //

Закінчення

жи ме- ні, ска- жи ме- ні... ска- жи ме- ні...

1. А. Новосівський – директор лицю
2. М. Митринюк – директор Педшколи
3. А. Сливка – керівник класу лицю
4. А. Лозинський – керівник класу педшколи
5. Йон Білцу – викладач румунської мови
6. Р. Драпака – викладач педагогіки і психології
7. К. Драпака – викладач конституції
8. Н. Оленчук – викладач географії
9. М. Кошман – викладач історії
10. О. Дряб – викладач румунської мови
11. П. Дряб – викладач математики і музики
12. О. Фраціян – викладач української мови
13. О. Худан – викладач малювання
14. О. Хортік – викладач української мови
15. І. Бирці – викладач фізкультури
16. І. Сінгалевич – викладач української мови
17. Б. Яричевський – заступник директора, викладач біології
18. Д.-р. Д. Мелешков – шкільний лікар

Перші випускники українського лицю:

1. Іван Боднарюк
2. Іван Крайла
3. Ярина Лазарчук
4. Іван Марущак
5. Дмитро Марущак
6. Шандор Мойсюк

Перші випускники української педшколи

1. Олекса Ковач
2. Юра Кімпан
3. Анна Герлан
4. Юра Герлан
5. Іван Лібер
6. Іван Мойсюк
7. Федір Попович.

Юрій ЧИГА

ОБРЯД КОЛЯДУВАННЯ В УКРАЇНЦІВ-ГУЦУЛІВ

Звичаї та обряди села Ульма – одна з найдавніших форм духовної культури народу. Кожна нація, кожен народ, навіть кожна етнічна група, як, наприклад, українці-гуцули, мають свої традиції, обряди, звичаї, свята, становлення яких відбувалося протягом багатьох століть.

Різдвяні звичаї в українців-гуцулів пов'язані з колядуванням, бо у горян не можна уявити Різдво без колядок, – як естафета поколінь, в якій передається все краще викристалізоване, що є суттю людського єства, змістом буття людини в Бозі. Колядки гуцулів належать до найдавніших пісень календарної обрядовості.

Кожна домівка гуцула-християнина під час Різдва перетворюється на стаєнку, в якій народився Ісусик. М'яке сіно на столі символізує ясельця, обгортає хліб, калач – символ Христа – «Хліба вічного».

Щодо гуцульських обрядів, звичаїв і традицій я прочитав сотні сторінок і зрозумів, що за часів радянської влади, яка вела жорстоку боротьбу з

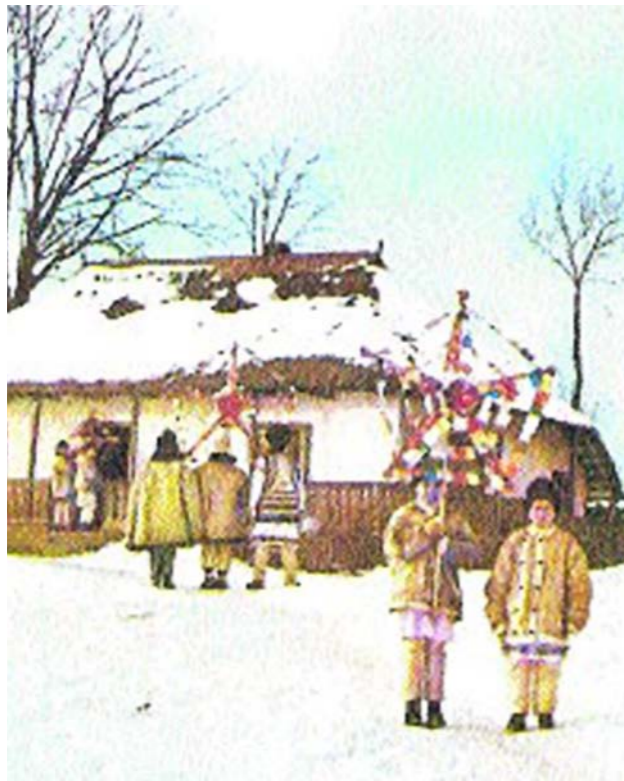
релігією, з народними звичаями, тільки за те, що люди їли Святу Вечерю, їх переслідували, звільняли з роботи. Вчителів примушували контролювати, щоб діти не йшли до церкви, не колядували. Але люди не корилися, тому на Гуцульщині колядницький дух не помер.

В Румунії аж таких тисків не було. Правда, офіцерам у формі було заборонено брати участь у Богослужінні, партійним активістам високого рангу теж не рекомендували брати участь в релігійних подіях. Деякі директори середніх шкіл в день Воскресіння Господнього організували різні заходи, щоб учні не брали участь в Богослужінні. Цих безхребетних було мало і їх «ініціативи» не були нагороджені або популяризовані як методи атеїстичного виховання молодого покоління. Щодо коляди, не було обмежень. Всі колядували, ходили до рідних, сусідів, товаришів по роботі, приятелів, а колядки були традиційними, бо атеїстичних ще ніхто не створив.

У моєму рідному селі, а ще на Сучавщині 50-60 років тому я, як і всі діти середнього віку, ходили у вертепники, яких подекуди називають ще ангеликами, бо до їх одягу прилаштовували білі крильця, символізуючи ангелів, які принесли світу радісну вістку.

Обов'язковим атрибутом колядників є зірда-зірка, яка крутиться на держачі і зсередини підсвічується. У нас в селі їх ще називають зірдарями, вони колядують тільки по-українськи. На жаль, вертепники зникли тому 40-50 років. Також зникла коляда юнацьких груп «королів», в нашому селі їх звать «іродами». Персонажі цієї колядницької групи – королі, офіцери, солдати і кожний персонаж – мали комічні ролі, і їх завданням було підтримування веселості й радості присутніх.

Особливим дійством у гуцульських селах Галичини, Закарпаття, Буковини, а також в румунській Гуцульщині, є церковна коляда. У нашому селі кажуть Стара церковна коляда,

бо її колядники є дорослими, а організатором церква.

Колядники під час свят мають особливо відповідальний статус, їх шанують, бо вони символізують апостолів Христових, учнів-апостолів, що проповідували вчення Христа. Готуючись до цього дійства, уже вкінці Різдвяного посту справжні колядники очищаються Святою сповіддю і зміцнюються Святим Причастям. Відповідальність за колядників несе береза як творчий керівник, котрому парох в присутності всієї громади доручає (передає) церковний хрест, і колядники, підбадьорені благословенням пароха, з молитвою вирушають в апостольську дорогу.

48 років тому і мене включили в колядницьку партію Церковної старої коляди. Для колядників тоді був обов'язковим народний стрій.

Душею кожної колядницької групи є скрипка, яка допомагає колядувати, співати і танцювати.

Колядування набуло форми народного Богослужіння. Колядники моляться поіменно за живих і померлих, просять у Бога всього необхідного для повноцінного християнського життя, складають подяку, прославляють ім'я Господнє.

Жодну хату не минають, бо Христос приходив до всіх і кожного, а найперше до хворих, стареньких, самотніх – всіх потребуючих. Кожна гуцульська господа зветься колядками.

Колядників дуже гостинно приймають, делікатно з ними обходяться, бо труд народних апостолів нелегкий, і чекають їх в кожній хаті.

Колись керівник колядницької групи береза запитував: «Панове ґаздо, приймаєте коляду?». Чекали відповіді. Якщо ґазда відповідав: «Приймаємо!», тоді починали колядувати. Тепер колядники вже не просять дозволу, йдуть прямо до господарства і колядують, бо гріх відмовляти носіям Божого хреста. Особливою місією колядників, а головно берези, було приймання офіри на храм Божий. У моєму селі й сьогодні всі зібрані гроші йдуть на церковні потреби. Коли я був учасником Старої церковної коляди, ґазди давали по 2-3 кг зерна, гуцульських

бужених ковбасів, солонини буженої, бужениці. Господиня вкривала хрест берези гарним вишиваним або тканим гуцульським рушником, а деякі клали на хрест повісмо. Також давали і гроші, але суми були меншими, ніж нині. В ті часи, в '60-ті роки, хоч кожна людина мала роботу, зарплати були дуже маленькі, а рани Другої світової війни ще не загоїлися. Тоді кожна колядницька група мала так званого

«міхоноша», котрий привозив до церкви все надароване, і в присутності отця пароха та церковних радників йшла «ділениця», далі звітували перед християнами про зібрані суми та їх призначення.

Не можливо на папері передати глибину і величність колядування у горян-гуцулів, але хто хоча б один раз був учасником цієї містерії-зустрічі з Живим Богом Немовлям, спрагло бажатиме зануритись в неї знов і знов.

Коляда має велику спасительну дію для людської душі, очищаючи її, підносячи до духовних висот, зміцнюючи духовною силою, наповнюючи розум і все єство повноцінним сенсом буття.

Поки жива коляда, живе Христос серед нас, доти живе душа народу. З колядою, з Богом ми вічні.

Радуйся земле, Син Божий народився!

Крістіна ЗЕБРЕНЮК БЕВКА

КОЛЯДКА «ЦАРИЦЯ» НА МАРАМОРОЩИНІ ПРИСЯТА ДІВА

Сакральна колядка «Присята Діва» – Цариця була складена та розповсюджена долинами річок Рускови та Вишавки ще перед Кошутовою революцією (1848 р.) «вершикарями», тобто церковними народними поетами – дяками, кураторами і церковними учителями, «тонітами», як їх звали у той час.

Присята Діва
Христа вродила.
Вой дай, Боже!

Сам Сус Христонько
По світу ходив.
Вой дай, Боже!

Христа вродила
Й а в хліві в яслях.
Вой дай, Боже!

По світу ходив,
Віру розлучив.
Вой дай, Боже!

Як го вродила
Та й го вповила.
Вой дай, Боже!

Віру розлучив,
Христьянській вірі.
Вой дай, Боже!

Та й го вповила
В білу пелюнку.
Вой дай, Боже!

Христьянській вірі
Церкви наробив.
Вой дай, Боже!

Як го вповила
Та й поплекала.
Вой дай, Боже!

Церкви наробив,
Попа насятив.
Вой дай, Боже!

Як поплекала,
Заслав Бог куми.
Вой дай, Боже!

В неділю-рано
Дзвоночки дзвонят.
Вой дай, Боже!

Заслав Бог куми
З неба ангели.
Вой дай, Боже!

Христа схристили,
На ймня поклали.
Вой дай, Боже!

Дзвоночки дзвонять,
Люди са сходять.
Вой дай, Боже!

Люди са сходять,
Богу са молят.
Вой дай, Боже!

Богу са молят,
Богу на славу.
Вой дай, Боже!

Богу на славу,
Людьом на хвалу.
Вой дай, Боже!

Людьом на хвалу,
Людьом на зраду.
Вой дай, Боже!

Людьом на зраду,
Дов тридцять году.
Вой дай, Боже!

А в тридцять году
Назад вернувса.
Вой дай, Боже!

Назад вернувса,
Истрітив мамку.
Вой дай, Боже!

Истрітив мамку.
Як мамка вздріла.
Вой дай, Боже!

Як мамка вздріла,
Упала, вмлїла.
Вой дай, Боже!

– А й мамин сину,
Лихо-м тя снила.
Вой дай, Боже!

Лужанський вертеп. Фото 1958 року.

Лихо-м тя снила –
Жиди тя ймили.
Вой дай, Боже!

Гвиздя не ймняло,
Бо са ламало.
Вой дай, Боже!

Жиди тя ймили,
В гору гонили.
Вой дай, Боже!

Та й за сим словом,
Сяткуйте з Богом!
Вой дай, Боже!

В гору гонили,
Терновий вінчик...
Вой дай, Боже!

На многая літ,
На благая вік!
Вой дай, Боже!

Терновий вінчик
На голу клали.
Вой дай, Боже!

Та й за сим словом,
Будьте здорові!

На голу клали
В лице плювали.
Вой дай, Боже!

Вінчуєме:

Вінчуєме вас,
Кулько туй є нас.
Вой дай, Боже!

В лице плювали,
Корбачі били.
Вой дай, Боже!

Кулько туй є нас,
Сими сятками.
Вой дай, Боже!

Корбачі били,
На хрест розп'яли.
Вой дай, Боже!

Сими сятками,
Та й не самими.
Вой дай, Боже!

На хрест розп'яли,
Гвиздям гвоздили.
Вой дай, Боже!

Та й не самими,
Шше й рuzдзяними.
Вой дай, Боже!

Гвиздям гвоздили,
Гвиздя не ймняло.
Вой дай, Боже!

Вінчуєме вас,

Щастям-здоровлям.
Вой дай, Боже!

Щастям-здоровлям,
Черленим винцем.
Вой дай, Боже!

Кулько зернинят,
Тулько телинят.
Вой дай, Боже!

Кулько листочку,
Тулько сваточку.
Вой дай, Боже!

Вінчуєме вам
Щастя – здоровля.
Вой дай, Боже!

Та й за сим словом,
Сяткуйте з Богом.
Вой дай, Боже!

Сяткуйте з Богом,
З своїм обходом.
Вой дай, Боже!

З своїм обходом,
З своєв ґаздинев.
Вой дай, Боже!

З своєв ґаздинев,
З своєв маржинов.
Вой дай, Боже!

Вінчуєме вам
На многая літ.
Вой дай, Боже!

На многая літ,
На благая вік.
Вой дай, Боже!

Вік та здоровля,
аби дав вам Бог,
много намножити
та много літ прожити!
Щасливий сятки,
дай вам, Боже!

Лариса-Міхаєла ТРАЙСТА

НЕБИЛИЦІ З ДІДУСЕВОЇ СКАРБНИЦІ ЛІСОРУВСЬКІ ПРИГОДИ

РІЗДВЯНА РОЗПРАВА

Давно, ще перед другов світовов войнов, дес так сорокового, вадь сорок першого года, – розпочав дідусь нову історію, і скоренько додає: – ото война уже зачала, але нас іще не узяли на фронт. Тямню добре, гейби тепер перед мене стоїт Дмитро Росоха із Трібушань – високий, як дуб, файний, кучерявий, із пудкученов мустяцов (вусами), у шапці-брумариці та зшитим із штофи палтоном (пальто) у будьошних надрагах (штанах галіфе) та у бокончах катунских (військових чоботах) – такий собі файний, як чорт, пропав би! А носивса по-мадярски, бо був учений, мав свуй кабінет коло трібунала у Рахові, був фішкаришом (адвокатом), не одному бідалахови допомуг, много раз і без грошей, ще й ун помогав грушми, коли чоловік у біді, такий добрий, як дарабка хліба, лиш на рану клади, але мав одну хибу, дуже курварив, ходив за молодіцями, што аж. Я служив у єго діда Штефана, а удтак у єго няня (батька) Петра Росохи. Коли приходив дому, то уводно не було аби пруйшов без того, аби ми не подав руку та зазвідовав, што чиню, а раз ми дав файні зараз нові надраги та й бокончі, запусто ми дав, такий добрий був, ще наказав няньови сей, аби ми не раховав нічо, а у тот час за такі надраги та бокончі гія було служити поверх три місяці, а, може, і пув года.

А там у Трібушаньох була файна дівка Аксенька, донька Олекси Цибака, Олекси Каліки, як му казали, бо був паралізований на праву руку. Усі легіні дивилиса на ню, але сватати не сватали, бо Олекса був дуже бідний, на мав што дати дівці у віно, як казали у Трібушанах. Не сватали єй богачі, а за бідних она не хотіла йти, бо казала, што май легко жити із однов бідов, як із двома. Я много говорив із нев, бо кулько раз ня стрітит, туюко ня ушліговує (питає, упитовує) про пана фішкариша, коли прийде дому, што май чинит, чи не звідовав за ню, та таке усяке, бо страх го любила, та й ун єї, але яка із того хосна?..

Раз чуєме уddaєса Аксенька, та не за будь-кого, а й за Мігалья Штубей із Великого Бичкова. Хто не знав Мігалья? Всі, бо Мігаль був богач: мав свуй двур (господарство), мав і свуй гатер (лісопипилку) та й коршму мав. Правда, не був такий молодий, був одовцем, але дітей не мав. Пубраліса, як тому ряд, удгуляли свадьбу, Аксеньку

Мігаль забрав до Великого Бичкова, а пан нотариш, коли приходит у Трібушани, такий супираний (сумний) ходит, кулько не реве (плаче) за нею.

Але через якийс час взяли жандарі Мігалья та заперли у темницю, не знаю яку біду накоїв, зайшов у якіс гешефти із жидами, а тоти пудкупили жудекиторя (суддю) і так Штубей зоперса у темниці. Реве Мігалько та просит Аксеньку, аби продала, што видит, та аби найняла доброго фішкариша, бо ун не ужіє у темниці, завіститса, вадь сей заб'є нуж у серце.

Аксенька пушла до Рахова та найняла Дмитра Росоху, аби юй убрав чоловіка із темниці. Росоха чинив, што не чинив, пудплатив, пудкупив так, што у два тижні Мігалья пустили із темниці.

Радий Мігаль п'є та гуляє, всім платить, всіх чествує, але не радовавса довго, бо біда не ходит по дубах, а й по людьох... Якос здибавса Мігаль із одним легінем, який дуже любив Аксеньку та сватав єї, але она єго не хотіла, та тот легінь таке наказав Мігалью, што Мігаль мало не обумлів. Може, тото була і правда, што Аксенька зараз два тижні ночувала у фішкариша, а може й не була правда, хто знає. Кажут, што Мігаль ізкренцав у зуби, вдарив кулаком у стул і залаєв: «Бог би го побив! Покажу я єму, коли са Христос народит!»

Ніхто не знав, што тото за слова. Туюко на Рузьдво люди дузналиса, што хотів Мігалько казати. На перший день Рузьдва, коли Дмитро із родинов та сусідами йшли на вечурню, ригнула ровта замаскованих легіню та почала жартувати, чупітати округ них, як ото чинять на Рузьдво чуфаки (колядники в масках). Люди сміються понужають чуфакам молодіць, дівчат, – гамір, а Дмитро зараз як закричит:

– Ой, люде, заттяли ня!

Люди стали, чуфаки розкочілиса, Дмитро лежит кровляний на снігу. Поклали го на сани, але не довели дов коргазу (лікарні) умер у дорозі.

Пусто шукали, хто го муг убити. Там було много чуфаку, а Мігаль був і ун мижи людми, які йшли до церкви, бо прийшов на сята до тестя сей у гості.

Я про сес трафунок єм са дузнав пузно, уже поза нашов революційов, коли єм пушов на Окраїну, та ми приказавола сама Аксенька. Мігаль умер і ун, а она са уddала за одного шофера, чесний чоловік, я спав у них дві ночі.

Дитячі сторінки

Олена Коваленко

ГРУДЕНЬ

Грудень тихо наступає,
Землю снігом посипає.
Подивись лишень сюди –
Та це ж зайчика сліди.

Де ж наш сірий заховався? –
Він у білу шубку вбрався.
Більше зайчик не боїться
Ні вовчиська, ні лисиці.

Андрій М'ястківський

СНІГ

В чистім полі порожньо,
Наче всюди борошно.
То ж не борошно, а сніг
На ріллі заснути ліг.
Зайки-побігайки
По снігу забігали.
Проліски блакитні,
Мабуть, снігаться снігові.

ЗИМА

Слова Василя БАРШАЯ

Музика Юрія ПАРАЩИМЦЯ

Voice

1. Кру - гом зи - ма кра - су - єть - ся, Впо - вив - шись
в бі - лу шаль, Хма - рин - ки ба - вов - ня - ні -
ї Ле - тять у даль. Хма - рин - ки
ба - вов - ня - ні - ї Ле - тять у даль.

1. Кругом зима красується,
Вповившись в білу шаль,
Хмаринки бавовнянії
Летять у даль.

2. Гуляє, мчить метелиця
На білому коні,
Кружляє й тепло стелиться
По всім селі.

3. Лише пташки весільнії,
Хтозна, в котрих краях,
Чию красу оспівують
В своїх піснях?

Дитячі сторінки

Іван ФРАНКО

Абу-Касимові капці

Продовження з № 233

(Казка)

ІV. МОКРА МЕЛАНХОЛІЯ АБУ-КАСИМА. ВІН КИДАЄ СВОЇ КАПЦІ В РІКУ ТІГРІС, ТА ВОНИ ПО-ЗЛОДІЙСЬКИ НІЧНОЮ ПОРОЮ ВЕРТАЮТЬ ДО НЬОГО НАЗАД

Абу-Касим страх нещасний
Повернув у дім свій власний,
А вернувши, розридавсь.
Він скупар був, не злодюга,—
Аж тут ось яка наруга
Впала, що й не спам'ятавсь.

«Боже! – крикнув він крізь сльози.—
Чи ж то я коли де в лози
Крадене добро таскав?
Чи в каварнях крав тюрбани?
Чи по лазнях я кармани
Людській ревізував?

Чи з злодіями я шлявся,
До комори добирався,
З стайні коні виводив?
Чи то я підніс правицю
На халіфову скарбницю?
Чи візиру догодив?

Будь я не купець, а віхоть,
Як чужого хоч на ніготь
До моїх прилипло рук!
Що ж судді я тому вдіяв,
Що мене він позлодіяв
І здер з мене грошей гук!

Боже, знаєш в своїй власти,
Чи хоч думку мав я вкрасти
Ті папучі навесні!
Я ж не ткнувся б їх, як живо,
Коб не жарт, що так злосливо
Хитрий друг удрав мені!

Ах, та вже тепер я бачу,
Що мою почитив вдачу
Тії капці в гріх ввели!

Я бажав папучі мати,—
Мусив се мій друг пізнати,
Щоб він висів на гіллі!

Я бажав в нових ходити,—
Грошей жаль було купити,
Пристрастилася душа

До отсих кайданів клятих!
Через них прийшлося віддати
Купу ось яку гроша!

Кляті капці! Засліпили
Ви мене зовсім в тій хвили,
Душу спутали мою!
Ви мене вели до згуби!
Так за те я чорту в зуби
В сій хвилині вас даю!»

В тім настрою, страх понурім,
Він за вуха капці шнуром
Міцно враз оба зв'язав,
Взяв на плечі, мов колоду,
І над річки Тігра воду
В тихих думках поманджав.

Недалеко мав манджати:
Близько від його кімнати
Бистрий Тігрис шумно плив.
Абу-Касим над рікою
Став і ось перед собою
Свої капці положив.

«Капці,— мовив він,— невдячні!
Ви забули, необачні,
Як я вас любив, беріг!
Як я звільна в вас чалапав,
Кілька сот разів вас латав,
Підбивав, скріпляв, як міг!

А проте ви, капці кляті,
Замість вдяки, благодаті
Довели мя до біди!
Ось вам від старого друга
Замість вдяки та ж наруга:
Йдіть до біса до води!»

І каміння в них наклавши,
Шнуром добре зав'язавши,
Розмавав і бух в ріку!
А вертаючи додому,
Тішивсь, що собі самому
Помсту видумав таку.

Ой, так, так! Собі самому!
Бо коли вернув додому
І про капці ні ду-ду,
Злая доля наготові
Тії капці стофунтові
Мала на його біду.

Ось три дні собі минули.
Ніччю рибаки тягнули
Невід в Тігрисі по дні.

Дитячі сторінки

Як тягнули, так тягнули,
Раптом щось тяжке почули,
Мов колоду у матні.

«Бачність! Риба, знать, велика!
Крикнув невода владика.—
Затягай до бережка!
Живо, братці! Осторожно,
Бо її сполошить можно!
Але ж, бестія, тяжка!»

Стогнуть рибаки, працюють,
Знай до берега прямцюють,
Аж ось раптом: пррр та гов!
Зап'ялася матня в колоду!
Щоб відп'ять, владика в воду
Мусив бовтнуть стрімголов.

Довго шпортався там та нипав...
Виліз – ледве-ледве хлипав.
Хлопці невід потягли.
Ще тяжкий! Ну, богу хвала!
Значить, риба не прорвала!
Страх цікаві всі були.

Витягають: що за дідько!
Риби ні хвоста не видно!

Діри у матні кругом,
А насподі для вигоди
Два капчиська, мов колоди,
Та ще й з кам'яним нутром!

Став владика та й журиться,
Проклинає, аж куриться:
«Щоб йому тристенний біс,
Тому вражому падлюці,
Що ті дідьчії папучі,
Нам в найкращий вир заніс!»

Аж один рибак погляне
Та й говорить: «Пане, пане!
Чи ж не знаєте ви їх?
Се ж – тристенний його бабці! –
Абу-Касимові капці!
Він собі з нас робить сміх!»

«Так?» – владика лютий крикнув,
Капці з невода він смикнув
І нічого не сказав:
Взяв на плечі, мов колоду,
І, прискорюючи ходу,
Вулицею поманджав.

Недалеко мав манджати:
Зупинився просто хати,
Де наш Абу-Касим жив;
Там, щоб хвильку відітхнути
І довкола позирнути,
На землі їх положив.

Пусто скрізь було в тій хвили.
Тож він розмавав щосили
Капцями та й бух в вікно!
Сам на річку скочив живо
Та й знай шепче: «Маєш пиво!
Маєш! Все мені одно!»

(Далі буде)

СМІШИНКИ-ВЕСЕЛИНКИ

Не порозумілися

– Сину, – суворо запитав батько,
– чому ти одержав двійку? Не
зрозумів запитання вчителя?
– Зрозумів, – розвів руками
хлопчик, – але він чомусь не
зрозумів моєї відповіді.

Найкоротше

Учитель:
– Петрику, придумай якесь
речення.
Учень:
– Собака голосно гавкає на
вулиці.
Учитель:
– А коротше?
Учень:
– Гав!

Добра справа

– Мамо, я сьогодні зробив дуже
добру справу.
– Яку саме?
– Двоє запізнавалися на поїзд.
Я нацькував на них нашого пса, і
вони, уявляєш, таки встигли.

Мораль

- Дідусю, а правда, що на зло
потрібно відповідати добром?
- Так, онучку, правда.
- Тоді дай мені грошей на
морозиво, я розбив твої окуляри.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я! Під ялинку в міху покладемо вам сміху

***

Старенька мати приїхала до дочки в місто, щоб відсвяткувати разом Різдво. Після Святої Вечері, мати дякує дочці та зятю:

- Дякую вам гарно за чай!
- Чому тільки за чай? – запитав обурений зять.
- Ну, а як же вам сказати, рідні діточки... хлібець, сметанку, сир, сало, м'ясо, капусту, квасольку, яблучка та горішки я вам привезла, а ваш тільки чай, то і дякую вам за чай.

***

- Дід Мороз подарував Костикові іграшку.
- Синку, як потрібно казати, коли тобі щось дають в подарунок? – запитала мати.
- Дайте ще! – відповів Костик.

***

- Вранці, після Новорічного вечора сержант питає солдатів:
- Хто з вас вчора вечером був п'яний?
- Перелякані солдати мовчать.
- Ще раз питаю, хто з вас вчора вечером був п'яний?
- Я, пане сержант, – відповідає несміло солдат Шумило.
- Молодець, солдат Шумило! Йдемо поправлятися, а всі решта – на інструктаж!

***

- Учителька до учня:
- Васильку, що б ти попросив від Діда Мороза, аби тобі сповнив?
- Щоб закрити школу, бодай на один рік, – відповів Василько.

***

- За день до Нового року службовець звертається до директора.
- Пане директоре, чи дозволите мені завтра не прийти на роботу? Дружина хоче, щоб я допоміг їй прибрати квартиру.
- На жаль, не можу дозволити, – низав плечима директор.
- Дякую вам гарно, я знав, що на вас можна завжди покладатися!

***

- Один брехач каже другому:
- У нас на Різдвяний вечір такий мороз, що світло замерзає, і ми не можемо його погасити.
- Це пусте, в нас на Святий вечір такий мороз, що коли говоримо, то замість слів, з рота виходять куски льоду, і ми мусимо їх топити, щоб порозумітися, – відповідає той.

***

- В магазин перед Святим вечером заходить мужчина і питає продавця:
- У вас є картопля?
- Є, але дуже дрібненька, – відповідає жінка.
- Нічого, хай буде і дрібненька.
- Скільки вам?
- П'ять кілограмів, але прошу запакуйте кожну картоплину в папірчик!
- Продавець запакувала товар і питає:
- Ще бажаєте чогось?
- Оливки у вас є?
- Є, скільки вам?
- Три кілограми, але прошу, так само кожну оливку у папірець! Знаєте, цивілізована комерція.
- Продавець запакувала кожну оливку, а мужчина питає:
- А там в тій коробці, що маєте?..
- Мак, тільки він не продається... – ледь не розплакалась жінка.

***

- Перед Різдвом кум Петро повертається саньми з ярмарка і доганяє кума Гриця.
- Звідки, куме Петре?
- З ярмарка.
- А що купив?
- Кум Петро потяг кума Гриця до себе і шепче на вухо:
- Овес, куме, овес...
- А чому шепчете на вухо?
- Аби кобила не почула, – відповідає кум Петро.

Подала Оксана ЗЕБРЕНЮК БЕВКА

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я! Михайло Гафія ТРАЙСТА РІЗДВЯНІ УРИВКИ

***

- Увечур, Сятий Вечур, Фе', – радісно промовив старий Петро Клепа.
- Сятив би са, Пе', – відповів, теж не молодий, Федір Полійчук.
- Айбо файно на Сятий Вечур, Фе'!
- Дуже файно, Пе'!
- Загасиш лампу, а вон так місашно та студено...
- А ватерка у печі: «пук-пук, тріск-тріск»...
- А голубці у горшку: «фоль-фоль»...
- А ми горівочку: «гиль-гиль»...

***

- Слобу-у-удно коляду-у-увати? – з усіх сил закричав Фіцько Мокуш під вікном Василя Ретія.
- Чого ричеш? – почувся голос господаря.
- Я ко-ко-колядувати...
- Та колядуй, а не бути, як бик!

***

- Куди махаєш (спішиш), Марі', – запитав Василь Реті Марію Дрейку.
- Та, ади... колядувати, бо Сят' Вечур!
- Гм, вон мороз, што срати не мож, а єї у коляди чорт несе...

***

- «Служба би го побила із попом, яку довгу Службу служив та ще фікс на Рузьдво, а у церкви студено, як у Сіберії!», – з досадою мовив Петро Клепа, повертаючись з церкви.

***

- Христос родивса, пане Мендель! – знімає шапку перед євреєм старий Бабчук.
- Што, што? – питає глухий Мендель.
- Христос родивса! Хочу вам колядувати!
- Міні, зашто?.. – дивується.
- Як зашто, Христос са народив! – вигукує Бабчук.
- Христос са народив, а ти кобу ес са не

народив нігда! На три леї та іди на зламання уд моєї хижі.

***

- Знаєте колядувати, ангелята, уйкові?.. – питає старий Копа сусідських дітей.
- Знаєме, уйку!
- Ану, колядуйте, ангелятка, уйко вам даст по лейови.
- Діти відступились два-три кроки і почали голосно колядувати:
- «Дивная новина,
Пахне солонина,
Коби блюдо з пирогами,
Була би гостина...»
- Ану, дивиса на чортів, а я їм хотів по лейові дати, – махає палкою вслід дітям.

***

- Пуйду до тебе колядувати, Васи' – каже Іван Дюрі Васелеві Микитишиному.
- Прийди, прийди, буду ти двичі радий, – відповідає Василь.
- Як ото двичі?
- Та так, раз коли зайдеш ми до хижі, а удругий раз, коли меш уходити.
- Аж так, тогди не пуйду, Васи'.
- А я тя ні не кликав, Іва'.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло МИХАЙЛЮК

НОВОРІЧНІ ШАРЖІ

Ставши головою підкомісії з питань книгодрукування, ІВАН АРДЕЛЯН «добився» різкого зниження авторських прав.

Мотто:

«Краще горобець у жмені,
аніж журавель у небі».

Наш Іван, як пенсіонер,
Мав у парку лавку.
Та став «шефом» і забаг
Мати ще й булавку!

Не велику булаву –
Вона – у Степана.
А малюсіньку, лиш би
Грати собі пана!

Розмахнеться нею – бах! –
В друзки гонорари.
«Правдолюб» наш Арделян –
Нема йому пари...

Як авторам він забрав
Усі «привілеї»,
То булавочку свою
Віддав до музею...

Гей, куди то претється люд,
Чому така давка?
До музею люд веде
Пишна пані Славка.

У натовпі автори –
Худенькі, мов тіні.
Наробила їм біди
Булавочка-міні.

А в музеї Арделян
Весело регоче.
Про булавочки триумф
Вдома вірш настрочить.

Не жура, що вірш отой
Ледве шкандибає.
Для підпори Арделян
Паличку придбає.

Остання прозова збірка
МИКОЛИ КОРНИЩАНА має
моторошну назву – «Книга
смерті».

З Бухареста до Банату
Знялись круговерті.
Завертілась в них шалено
«Книга смерті». Смерті...

Ой Миколо, ой, Миколо,
Що ти, що накоїв?
Віддав на поталу смерті
Невинних «героїв»?

А чи, може, ти схотів
Критиків злякати?
– Стережіться книги, хлопці,
Не беріть читати!

Я ту книжку заховав
Під чотири замки,
Бо як тільки в руки взяв, –
Мамко моя, мамко!

**ЮРІЮ ПАВЛІШЕВІ, котрий
може писати вірші будь-коли
і будь-де, але обов'язково з му-
зами.**

**Киш, киш, киш!
Я Павліш, а не Павлиш!
(У деяких українських виданнях
Павліша називають Павлишем)**

Муз збирає Юра зграї,
Як чабан овець до стаї.
І читає музам вірші –
Одні кращі, інші гірші.

Як захрипне, вип'є дицю,
А музи води з криниці.
А лисичка через яр
Несе Юрі каламар.

Повний, повний антраменту
Для натхненного моменту.
Може статись він на мості,
Чи в буфеті на помості.

Бо сонети і ронделі,
І пантуми, акварелі
Розпирають Юрі груди –
Рвуться, рвуться всі на люди!

Але тут нахабні музи
Юру вже беруть на глузи:
– Ти вже випив п'яту дицю,
А ми ти ж саму водицю?

Юра музам дав по диці –
Сам подався до криниці.
Як відро у воду впало,
Юра зойкнув – все пропало!

**Остання гумористична кни-
га МИХАЙЛА ТРАЙСТИ – «Чесні
жони» і вони мають претензії
до нього.**

**«Ми не їли і не пили,
Лиш любків своїх любили...»
(Під стрілецьку пісню)**

Яка буча, яка буча,
Та ще б'ють у дзвони.
То листа складають Трайсті
У Верхнянці жони:

– Бог побив би тебе, Міха',
Як ти нас знеславив.
Написав про двох верхнянок,
А десять прогавив!

Гейби ми не варті любків,
Бо іще зелені?
Нас не гія показати
В театрі на сцені?

Подивись, які грудасті,
Ноги в нас – як дуби.
Кобилячі в нас задниці,
В роті гострі зуби.

Лиш Юлину й Василену
Ти вивів у люди.
Як про нас ти не напишеш –
Лихо тобі буде!

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Відтепер в Верхнянці жони
Не тобі до зваби.
Будеш, Міха', ночувати
В Семенихи-баби!

**ІВАН КІДЕЩУК переклав на
румунськомову п'єсу «Царівна»,
написану чернівецьким пись-
менником Василем Довгим на
основі однойменної повісті
Ольги Кобилянської і зіграну на
сцені Ботошанським театром
ім. Міхая Емінеску.**

З Чернівців до Негостини
Дорога всім рівна.
Чому тільки до Івана
Нею йшла Царівна?

З Негостини до Сучави
Путь цісарська, панська.
Нею їхала з Гумору
Ольга Кобилянська.

Та напроти Негостини
Коні раптом стали.
Притомились, чи «орлиці»
Щось завіщували?

З-під пера, що в неї вийде
На міщанство гнівна
Непокірна «Alter ego»
Чарівна Царівна?

А Царівну покохає
Далекої днини
Не царевич. Покохає
Іван з Негостини...

**ІВАН НЕПОГОДА надрукував
дві «краплі» і замовк.**

**«Кину кужіль на полицю,
Сама піду на вулицю...»
(З народної співанки)**

Націдив наш Непогода
Віршів аж дві краплі.
Перо кинув на полицю,
Пішов грати в скраклі¹.

З хлопчиками на толоці
Вибива цурпалки
Й закохано позирає
На Галину-Галку.

Галка віршів не читає –
Вона любить блюзи.
Їй байдуже, що Івану
Вона перша муза.

А Іван азартно грає –
Креше іскри палка.
Як ударив, поза верби
Загнав він цурпалка.

Сподівався, Галка зойкне:
– Милий мій Іванку,
Постоїмо під вербою
До самого ранку!

Але Галка позіхнула,
Обернула плечі:
– Любиш скраклі, люблю блюзи –
Протилежні речі!

Не стерпів Іван образи,
Зронив третю краплю:
– І без тебе, зрадо-Галко,
На Парнас потраплю!

**У книзі «Парадигми» (куль-
турологічний феномен твор-
чості письменника Павла Ро-
манюка) літературознавець
Марія Якубовська зі Львова
називає його поетом і філо-
софом зі світовим іменем.**

Як прийшов Павло до Львова,
На Марічку мигнув.
А вона його за руку –
Та у парадигми.

Парадигма – слово мудре,
Значень сто десь має.
За Павлом зорить Марічка:
Тямить він це, знає?

Та Павлові не до того,
Бо кортить: а може,
Парадигмами Марічка
На ніч встелить ложе?

**ІВАН КОВАЧ був редактором
багатьох збірок віршів наших
поетів.**

Зредагує Ковач збірку:
– Ой доле, ой доле!
Я завжди буду, поетом,
Інші – подеколи...

**МИКОЛА КОРСЮК – головний
редактор дитячого журналу
«Дзвоник».**

Делегації прибули
Від кожної школи.
З Новим Роком віншувати
Корсюка Миколу.

У руках дівчаток квіти,
В хлопчиків дзвіночки.
А батьки позаду котять
Пива аж три бочки.

– Ой спасибі, любі діти,
Відчуваюсь паном.
Пиво ж, ґазди, подарую
Я своїм лужанам.

Бо у Лузі не вродили
Яблуні і сливи.
На свята хоч пива вип'ють
І будуть щасливі!

¹ Скраклі – українська народна гра, в якій гравці вибивають палкою з відведеного місця невеликі циліндричні цурпалки.

«Різдвяна тиша повагом зійшла
На місто пообіднє присмеркове.
На білий іній, на вбрання святкове
Заноситься рідка холодна мла...»

Микола ЗЕРОВ